

NOTA OPGROEIEN IN ARNHEM

met kansen, grenzen en steun

Integraal Jeugdbeleid 2008-2011

vastgesteld door de gemeenteraad
op 31 maart 2008

INHOUD

1. INLEIDING	3
De praktijk.....	3
De cijfers.....	3
Het huidige beleid.....	4
Waarom nieuw beleid?	4
De rol van de gemeente.....	4
Opbouw van de nota.....	5
2. OPGROEIEN IN ARNHEM; onze visie en ambitie.....	7
Kansen, grenzen en steun.....	7
Speerpunt 1: Ruimte voor de Jeugd	8
Speerpunt 2: Goede basisvoorzieningen.....	8
Speerpunt 3: Meer Preventie.....	8
Speerpunt 4: Versterken van de Jeugdzorgketen	9
Speerpunt 5: Heldere sturing.....	10
3. RUIMTE VOOR DE JEUGD EN GOEDE BASISVOORZIENINGEN.....	11
Ruimte voor de Jeugd.....	11
Fysieke ruimte.....	11
Jeugdparticipatie	11
Goede basisvoorzieningen	11
Jeugd en Gezondheid.....	12
Jeugd en Vrije Tijd	13
Jeugd en Educatie	13
Jeugd en Werk.....	15
Jeugd en Maatschappelijke Opvang.....	16
Jeugd en Veiligheid.....	16
Combinatiefuncties	17
4. MEER PREVENTIE EN VERSTERKING VAN DE JEUGDZORGKETEN	18
Eén kind, één plan, één regisseur	18
Professionele cultuur	18
Centrum voor Jeugd en Gezin	19
Samen Starten	20
Vroegsignalering	20
Zorgadviesteams op scholen.....	20
Zet in op 12 min	21
Casusoverleg risicojeugd.....	21
Coördinatie rondom multiproblemegezinnen	21
Elektronisch Kinddossier en de Verwijsindex	24
Jeugdbegeleiding en vrijwilligers	24
5. HELDERE STURING.....	26
Jeugdbeleid in verschillende programma's.....	26
Resultaat boeken	27
Overlegstructuur.....	29
Middelen.....	29
6. SPEERPUNTEN OP EEN RIJ.....	31
Speerpunt 1: Ruimte voor de Jeugd	31
Speerpunt 2: Goede Basisvoorzieningen	31
Speerpunt 3: Meer preventie	31
Speerpunt 4: Versterken van de jeugdzorgketen	31
Speerpunt 5: Heldere Sturing	31
7. BIJLAGEN	32
1. De Arnhemse Jeugdmonitor	32
2. Schema's relatie Jeugdbeleid en Stadsprogramma's Wmo en Wijkactieplannen.....	33
Lijst met noten.....	35

1. INLEIDING

‘Soms hebben gezinnen al heel wat hulpverleners gezien, voordat er daadwerkelijk hulp wordt verleend’

‘Signaleren, oké! Maar waar moet ik met die signalen heen?’

‘Veel jongeren vinden de ‘Mc Donalds methode’ – een hapklaar vrijetijdsaanbod – prima!’

‘Ouders zijn in eerste instantie verantwoordelijk; zij zijn de opvoeders!’

De praktijk...

Zomaar enkele uitspraken van mensen die in de dagelijkse praktijk van het jeugdwerk bezig zijn: de leraren, maatschappelijk werkers, jongerenwerkers, sportbuurtwerkers, gebiedsagenten, enz. Zij staan het dichtst bij de kinderen en jongeren in Arnhem, signaleren problemen, dragen oplossingen aan en hebben daarbij frequent contact met elkaar.

In het voorjaar van 2007 hebben we intensief met professionals, managers en andere betrokkenen over de bouwstenen voor het jeugdbeleid van de komende jaren gesproken. Dat waren inspirerende bijeenkomsten, waarin de betrokkenheid, kwaliteit en het enthousiasme merkbaar en voelbaar waren. Deze bijeenkomsten hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de voorliggende nota.

Praktijkmensen hebben ons behoed voor teveel hooi op de vork (‘het stapelen van beleid’), ons scherp gezet (waarop richt het beleid zich primair?), het belang van regie door de gemeente nog eens benadrukt en gewezen op het belang van goede basisvoorzieningen zoals onderwijs, sport, culturele activiteiten, jongerenwerk, mogelijkheden tot ‘hangen’ en ontmoeten in de wijk.

Bij het schrijven van deze nota hebben wij ons ook laten inspireren door de adviezen die in het kader van Operatie Jong zijn uitgebracht. Een door de rijksoverheid geïnitieerde operatie om meer samenhang te brengen in het landelijk en lokaal jeugdbeleid.¹

De cijfers...

Arnhem heeft 40.000 inwoners van 25 jaar en jonger. Een enorme groep met baby’s, peuters, kinderen, tieners, jongeren, meisjes, jongens en heel veel kenmerken. Met de meesten daarvan gaat het prima. Algemeen wordt aangenomen dat het met ongeveer 10% van deze groep niet goed gaat of niet goed dreigt te gaan.

Hoe staat de jeugd in Arnhem er voor? Enkele feiten en ontwikkelingen, een greep uit de grote hoeveelheid beschikbare cijfers:

- Op de ranglijst van grootstedelijke problemen is Arnhem in de top te vinden. Arnhem scoort hoog op zaken als overlast, vernieling, vervuiling en drugsproblematiek. Dit hangt vooral samen met de sociaal-economische samenstelling van de bevolking: Arnhem kent relatief veel sociale achterstand en werkloosheid, geconcentreerd in een aantal wijken.²
- Het aantal kinderen met matig overgewicht in Arnhem bedraagt 16% (2006/2007) in schooljaar 2005/2006 was dit 14,8%. Ruim 7% van de Arnhemse kinderen lijdt aan obesitas. Het vorig schooljaar was dit 5%. Met name bij heel jonge kinderen (5/6 jaar) neemt overgewicht toe. Bron: HGM 2007;
- Het aantal peuters dat aan een programma voor- en vroegschoolse educatie (VVE) deelneemt is in de afgelopen jaren gestegen van 331 in 2001 tot 457 in 2007. Bron: dienst MO;
- Het Arnhemse basisonderwijs heeft in totaal 21 zorgadviesteams. Iedere VO-school heeft een zorgadviesteam. In het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) worden momenteel zorgadviesteams ontwikkeld. Bron: dienst MO;
- Het aantal voortijdig schoolverlaters in Arnhem in 2006 was 700. 70% is herplaatst in opleiding of werkervaring. Bron: RMC effectrapportage regio Arnhem;
- Per augustus 2007 stonden 398 Arnhemse jongeren in de leeftijd van 16 tot 25 jaar als niet werkende werkzoekende ingeschreven bij het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI). Bron: CWI;
- Het aantal door de politie in 2006 geregistreerde meldingen van overlast door jeugd in Arnhem bedroeg 474. Dit aantal is de laatste vijf jaar nagenoeg gelijk (bron: concept nota integrale veiligheid 2008-2011).

In bijlage 1 vindt u een aanzet voor de Arnhemse Jeugdmonitor, met een overzicht van de belangrijkste trends, feiten en cijfers over de jeugd.³

Het huidige beleid...

Arnhem kent al vele jaren een integraal jeugdbeleid, met talloze projecten en activiteiten. Enkele markante projecten: zorgadviesteams, cultuureducatie, Team Voortijdig Schoolverlaten en de verlengde schooldag.

Naast specifieke projecten streeft de gemeente ook naar het inrichten en instandhouden van goede basisvoorzieningen. Denk aan onderwijs, jeugdgezondheidszorg, sportvoorzieningen, tiener- en jongerenwerk en kinderopvang. De brede school is in dat kader een nieuwe loot aan de stam. In de afgelopen jaren zijn projecten die vanuit het integraal jeugdbeleid zijn bedacht en gefinancierd, structureel deel uit gaan maken van het bredere jeugd- en onderwijsbeleid. Dat is ook de bedoeling. Zo min mogelijk losse en tijdelijke projecten, zoveel mogelijk inbedding in bestaande organisaties en activiteiten. Maar wel ruimte houden voor initiatief en experiment, inspelen op ontwikkelingen, heroverweging van beleid.

De gemeente Arnhem geeft jaarlijks meer dan € 50 miljoen uit aan onderwijs- en jeugdbeleid. Dit betreft uitgaven aan voorschoolse voorzieningen, huisvesting en onderhoud van scholen, schoolbegeleiding, volwasseneneducatie, de aanpak van het voortijdig schoolverlaten, sport en vele andere zaken. Aan het integraal jeugdbeleid sec wordt jaarlijks circa € 1 miljoen uitgegeven. Het integraal jeugdbeleid is dus eerder het topje van de ijsberg dan de bulk van alle beleid en maatregelen ten behoeve van de Arnhemse jeugd.

Waarom nieuw beleid?

Veel is in het kader van het jeugdbeleid de afgelopen jaren bereikt. Veel om op voort te bouwen. Maar er is allerm minst reden tot zelfgenoegzaamheid: de grote stadsproblemen in Arnhem zijn fors en hardnekkig. Een stevig jeugdbeleid, met een lange adem, is nodig om iets te doen aan de oorzaken van deze problemen: gebrekkige scholing, werkloosheid, achterstelling, een gebrek aan perspectief bij veel Arnhemmers.

Een nieuwe nota, voor de periode 2008-2011, is nodig omdat:

- de ontwikkelingen binnen de Arnhemse jeugd om aandacht vragen. Te denken valt aan toenemende ernstige problemen bij steeds jongere kinderen, jeugdcriminaliteit, overlast, multiprobleemgezinnen waar sociale achterstand als het ware van generatie tot generatie wordt 'overgedragen';
- de samenwerking tussen instellingen die zich met risico- en probleemjongeren bezig houden – de jeugdzorgketen – beter en effectiever kan: versnippering, wachtlijsten, intakeprocedures die overgedaan worden. Zaken die aangepakt moeten worden;
- in het bestuursakkoord voorgesteld wordt om het jeugdbeleid te intensiveren;
- het jeugdbeleid een belangrijke peiler is onder de nota 'Stad in Balans'. Jeugdbeleid scoort hoog op alle vier de thema's (sociale cohesie, tweedeling, integratie en veiligheid); ditzelfde geldt voor de Stadsprogramma's en 'Marlet' (rapport 'Leefbaarheid doorgrond').
- preventief jeugdbeleid één van de zogenaamde prestatievelden is van de in januari 2007 ingevoerde Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Dit preventief jeugdbeleid krijgt in deze nota handen en voeten;
- landelijke ontwikkelingen, zoals het Elektronisch Kinddossier (EKD), de Verwijsindex en het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) om een lokale vertaling en uitwerking vragen.

Met de Nota Opgroeien in Arnhem willen we alle ontwikkelingen een plek geven en ons beleid hierop afstemmen. In de nota formuleren we, op hoofdlijnen, de ambitie voor de komende vier jaar. Speerpunten zijn: ruimte voor de jeugd, goede basisvoorzieningen, meer preventie, versterken van de jeugdzorgketen en heldere sturing.

Deze nota is geen gedetailleerde blauwdruk geworden, maar een overall visie op het jeugdbeleid voor de komende vier jaar. Maatregelen en actiepunten zijn soms concreet soms nog globaal geformuleerd. De actiepunten zullen worden uitgewerkt in een jaarprogramma en in deelplannen met meer SMART-geformuleerde doelen.

De rol van de gemeente

In hoofdstuk 5 gaan wij nader in op het begrip sturing. Het beeld van wat de gemeente kan en vermag is genuanceerd. Zo hebben wij geen bevoegdheid op het terrein van de jeugdzorg, maar wel op het terrein van de jeugdgezondheidszorg. Zo hebben wij geen rechtstreekse bestuurlijke

verantwoordelijkheid voor het onderwijs, maar zijn wij wel verantwoordelijk voor het terugdringen van het ongeoorloofd schoolverzuim (leerplichtwet).

Om onze ambities te realiseren zijn wij dus mede afhankelijk van de samenwerking met partners als Jeugdzorg (provincie), onderwijs, politie en justitie.

Afspraken maken, overtuigen, signaleren, de urgentie aantonen en zo nu en dan partijen op hun verantwoordelijkheid wijzen. Dat zijn de belangrijkste 'instrumenten'.

Het versterken van de jeugdzorgketen en preventie zijn twee belangrijke doelen voor de komende jaren. Juist op deze terreinen is de afstemming en samenwerking met andere, gelijkwaardige, partners nodig. Juist op deze terreinen beschikken wij bepaald niet over 'total control'. Dit weerhoudt ons er niet van om de jeugdzorgketen en preventie hoog op de agenda te zetten. Omdat we zien dat daar nog veel 'winst' (= meer kansen voor kinderen) te behalen valt. Omdat we zien dat we er vroeg bij moeten zijn. Omdat zoveel (kinder)leed voorkomen kan worden.

We zijn optimistisch over die samenwerking: uitvoerende professionals weten elkaar vaak goed te vinden, ondanks bestuurlijke kaders, financiële schotten, ingewikkelde regels. Wij hebben er vertrouwen in dat deze samenwerking aan de basis doorgetrokken kan worden naar hogere echelons. Ook zien we dat samenwerkingspartners als politie, justitie en onderwijs hameren op het belang van preventie en versterking van de jeugdzorgketen. We hebben het tij mee en willen daar maximaal gebruik van maken!

Opbouw van de nota

In deze nota worden de belangrijke thema's voor de komende periode besproken. Het is geen tot in detail uitgewerkt programma, noch een opsomming van alles wat in de afgelopen jaren is opgezet en bereikt: daarvoor verwijzen wij naar eerdere evaluaties van het integraal jeugdbeleid en naar het jaarverslag 2005 en 2006.

In hoofdstuk 2 beginnen we met een presentatie van onze visie op het Arnhemse jeugdbeleid. Daarbij worden de belangrijkste uitgangspunten voor het beleid weergegeven. In de volgende hoofdstukken worden visie en uitgangspunten verder uitgewerkt. Daar waar nodig zijn actiepunten geformuleerd.

Actiepunt: Deze actiepunten zijn omkaderd in de verschillende hoofdstukken terug te vinden.

Aan het eind van de nota worden de actiepunten op een rij gezet.

In hoofdstuk 3 gaan we in op de breedte van het jeugdbeleid en de relaties tussen het jeugdbeleid en andere beleidsterreinen, zoals ruimte in de wijk, vrije tijd, educatie, het voorkomen van voortijdig schoolverlaten, cultuureducatie, onderwijs, sport enz.

In hoofdstuk 4 besteden we aandacht aan het centrale thema 'opgroeien en opvoeden'. Hier krijgt o.a. de ontwikkeling van het Centrum voor Jeugd en Gezin en de aandacht voor risicojeugd een duidelijke plaats.

Tot slot staan we in hoofdstuk 5 stil bij de sturing op het jeugdbeleid. Hierbij wordt aandacht besteed aan de plek van jeugdbeleid in andere belangrijke programma's in onze gemeente, zoals de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Stadsprogramma's en de Krachtwijken. Verder staan we stil bij de Regiegroep Jeugdbeleid en de middelen die voor het jeugdbeleid beschikbaar zijn.

De inspraak ...

De conceptversie van deze nota is op 3 december 2007 door burgemeester en wethouders ter inzage gelegd voor de inspraak. Tot 11 januari 2008 konden organisaties reageren op de nota. Tevens hebben bijeenkomsten plaatsgevonden met jongeren en ouders. De reacties, opmerkingen e.d. zijn verwerkt in de nota; waar mogelijk in kaders weergegeven.

Uit de reacties blijkt veel waardering voor de voorgenomen richting van het jeugdbeleid:

- 'De algemene keus voor een op preventie gericht beleid en het versterken van de jeugdzorgketen juich ik toe.' ... 'De dialoog met het werkveld is voelbaar in de stukken. Het is beleid wat uitnodigt om samen met anderen de schouders er onder te zetten' (Stichting Rijnstad).
- '... een heldere uitwerking m.b.t. de verschillende thema's en deelgebieden' (MEE Gelderse Poort).
- 'We constateren dat het preventief jeugdbeleid, als schakel in de jeugdzorgketen, de komende beleidsperiode de meeste aandacht gaat krijgen. Wij begrijpen dit, het komt overeen met de grote maatschappelijke druk die er op dit gebied is, ook het rijk komt met veel nieuwe verplichtingen op dit gebied' (Stichting PAS).
- 'In de nota wordt een heldere, duidelijke visie neergelegd die inspirerend werkt ...'(Bibliotheek Arnhem).

Rode draad in veel reacties was het belang van preventie (voorkomen dat problemen bij kinderen en gezinnen uit de hand lopen), effectiever maken van de samenwerking tussen instellingen, aandacht voor bijzondere doelgroepen, de uitwerking van het Centrum voor Jeugd en Gezin en het concreet formuleren van doelen van beleidsmaatregelen (SMART). Waar nodig maken wij in deze nota melding van de inspraakreacties en geven aan hoe wij daar mee om zullen gaan.

2. OPGROEIEN IN ARNHEM; onze visie en ambitie

De jeugd heeft de toekomst, ook in Arnhem, gelukkig maar. De meeste jongeren vinden die toekomst op hun eigen manier. Ze hebben nauwelijks activiteiten, hulp of steun nodig. Toch gaat het 'hebben van die toekomst' niet vanzelf. Voor alle jongeren in de stad zijn voorzieningen nodig, zoals consultatiebureaus en scholen, activiteiten op het gebied van sport en cultuur, hulpverlening voor als er problemen zijn en regels waar de jeugd mee moet leren omgaan. Het jeugdbeleid heeft tot doel de Arnhemse jeugd alle kansen te geven op een goede ontwikkeling. In dit hoofdstuk gaan we in op onze visie op dit beleidsterrein en geven we aan waar onze ambitie en speerpunten voor de komende jaren liggen.

Kansen, grenzen en steun

Het motto van het jeugdbeleid luidt: kansen, grenzen en steun.

Met het jeugdbeleid willen we alle kinderen *kansen* bieden op ontplooiing, op het ontwikkelen en benutten van talenten. Dit in het belang van de jeugdige zelf, maar ook in het belang van de samenleving als geheel.

Als het goed is, worden kinderen van jongs af aan *begrensd*, dat wil zeggen: ze leren wat wel en niet mag, ze leren omgaan met regels en normen, ze hebben oog voor belangrijke waarden als samenleven, tolerantie en respect. Soms is sturing met zachte hand op zijn plaats, soms stevig ingrijpen.

Opgroeien gaat niet vanzelf. Opvoeden gaat evenmin vanzelf. Sommige jeugdigen en/of hun ouders hebben *steun* nodig in dat proces. Met een mooi woord: opvoedingsondersteuning. Maar steun beperkt zich niet tot de opvoeding. Denk bijvoorbeeld ook aan taalondersteuning, het stimuleren van deelname aan sportieve en culturele activiteiten en het vergroten van emotionele weerbaarheid. Het jeugdbeleid richt zich op het creëren van een omgeving waarbinnen de jeugd kansen moet krijgen én pakken om jong te zijn en zich zo goed mogelijk te ontwikkelen en ontplooien. Jongeren hebben daarvoor *een veilige omgeving* nodig, *adequate zorg* op lichamelijk, cognitief, psychisch en sociaal emotioneel vlak en *een uitdaging* om zich te ontplooien in individuele en sociale zin.

Een meer compacte formulering van het doel van het jeugdbeleid luidt:

Het Arnhemse jeugdbeleid heeft als doel:

- **Kansen bieden**, waarmee jongeren kunnen opgroeien tot mondige, zelfstandige en verantwoordelijke burgers, die een actieve en sociale bijdrage aan de samenleving leveren;
- **Grenzen stellen**, waarmee jongeren weten en ervaren waar hun gedrag de leefbaarheid van de omgeving of de veiligheid van medeburgers aantast.
- **Steun bieden** aan jongeren, die problemen hebben op fysiek, emotioneel, sociaal, cognitief en moreel gebied alsmede aan gezinnen bij de opvoeding.

Kansen, grenzen en steun in de praktijk

Een mooi voorbeeld van de combinatie van bovenstaande elementen is de werkwijze van de Bibliotheek Arnhem (reactie op concept versie nota 'Opgroeien in Arnhem' 7 januari 2008). Medewerkers van de bibliotheek hebben een duidelijke rol in het stellen van grenzen en het tegengaan van ongewenst sociaal gedrag. Daarnaast biedt de bibliotheek allerlei mogelijkheden de taalontwikkeling te stimuleren (boekenhoeken, speelmorgens, bibliobus, etc). Ten slotte biedt de bibliotheek met de 'beleefbibliotheek' opvoedingsondersteuning voor ouders. Kansen, grenzen en steun binnen en door één en dezelfde organisatie.

Het jeugdbeleid gaat uiteraard over het welzijn en de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. Heel vaak gaat dat goed. 'Kansen, grenzen en steun' geldt in zekere zin ook voor ouders: ouders dienen kansen te krijgen om zelfstandig hun kinderen op te voeden, steun is nodig als ouders problemen ondervinden bij het opvoeden van hun kinderen, begrenzen is nodig als kinderen beschadigd (dreigen te) worden. Kinderen zijn geen eigendom van ouders. Het 'opvoedrecht' is niet onbegrensd. Bij alle maatregelen staat *het belang van het kind* voorop.

Met het jeugdbeleid willen we uiteraard álle kinderen en jongeren kansen bieden op een gezonde ontwikkeling in velerlei opzicht. Maar speciale aandacht en zorg gaan uit naar jongeren die risico's lopen om in de problemen te komen (de risicojongeren) en de jongeren die al problemen hebben (schooluitval, criminaliteit, schulden, psychische problemen).

Onze ambitie is heel eenvoudig:

Het Arnhemse jeugdbeleid heeft de ambitie om het aantal risico- en probleemjongeren in Arnhem te verminderen.

Vandaar de aandacht voor preventie en het versterken van de jeugdzorgketen, twee belangrijke speerpunten van het beleid voor de komende jaren.

Om te kunnen bepalen of dit doel gehaald wordt, is aandacht voor een goede definitie van risico- en probleemjeugd, resultaatgericht werken en monitoring nodig. Pas dan kunnen zinnige streefcijfers genoemd worden.

Om deze ambitie waar te maken benoemen we 5 speerpunten:

Speerpunt 1: Ruimte voor de Jeugd

Met ruimte voor jeugd bedoelen wij twee zaken:

- Meer fysieke ruimte voor kinderen en jongeren om te spelen, te ontmoeten en ontspannen; én
- Meer ruimte voor de jeugd bij het bedenken en ontwikkelen van plannen en maatregelen (jeugdparticipatie).

In de uitvoeringsnotitie jeugdparticipatie (bijlage 2) wordt dit tweede punt verder uitgewerkt.

Speerpunt 2: Goede basisvoorzieningen

Goede en voldoende basisvoorzieningen op het terrein van het onderwijs, voorschoolse voorzieningen, sport, jeugdwerk, gezondheidszorg en cultuur zijn de peilers onder het jeugdbeleid. Ze hebben een preventieve functie. Jongeren met een diploma en goede vooruitzichten op werk zullen niet snel afglijden. Kinderen die deelnemen aan stimulerende en leuke activiteiten op het terrein van sport en cultuur, zullen minder snel gaan 'hangen' in de wijk en voor overlast zorgen.

Veel kinderen/jongeren zijn op een of andere manier betrokken bij bijvoorbeeld sportieve of culturele activiteiten: ze zitten op voetbal of op gitaarles, ze bezoeken een jeugdhonk of zijn bij scouting. De vormende, opvoedende functie van deze 'voorzieningen' of activiteiten is groot en wordt wel eens onderschat. Wij zijn ervan overtuigd dat winst te behalen valt uit (nog) meer samenwerking tussen de op zorg ingestelde voorzieningen en de op vrije tijd ingestelde voorzieningen.

Speerpunt 3: Meer Preventie

Ingrijpen als er problemen zijn moet gebeuren. Echter, de kosten van 'curatieve' maatregelen (denk bijvoorbeeld aan jeugddetentie) zijn enorm, nog los van de maatschappelijke kosten en het persoonlijk leed dat voorkomen kan worden. Daarom willen wij stevig inzetten op preventie. Hiermee willen wij het aantal risico- en probleemkinderen op termijn terugdringen.

De effecten van preventie zijn minder (direct) zichtbaar dan curatieve maatregelen. Toch, de keuze voor preventie is niet vrijblijvend. Bij beperkte budgettaire middelen, zullen wij eerder voor preventieve maatregelen of projecten opteren dan curatieve. Dat past bij de filosofie in ons beleidsplan Wmo 2008-2011: meer welzijn, minder zorg.

In het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) krijgen gemeenten uitdrukkelijk de taak het 'preventief jeugdbeleid' verder uit te bouwen. Het gaat dan om vijf functies:

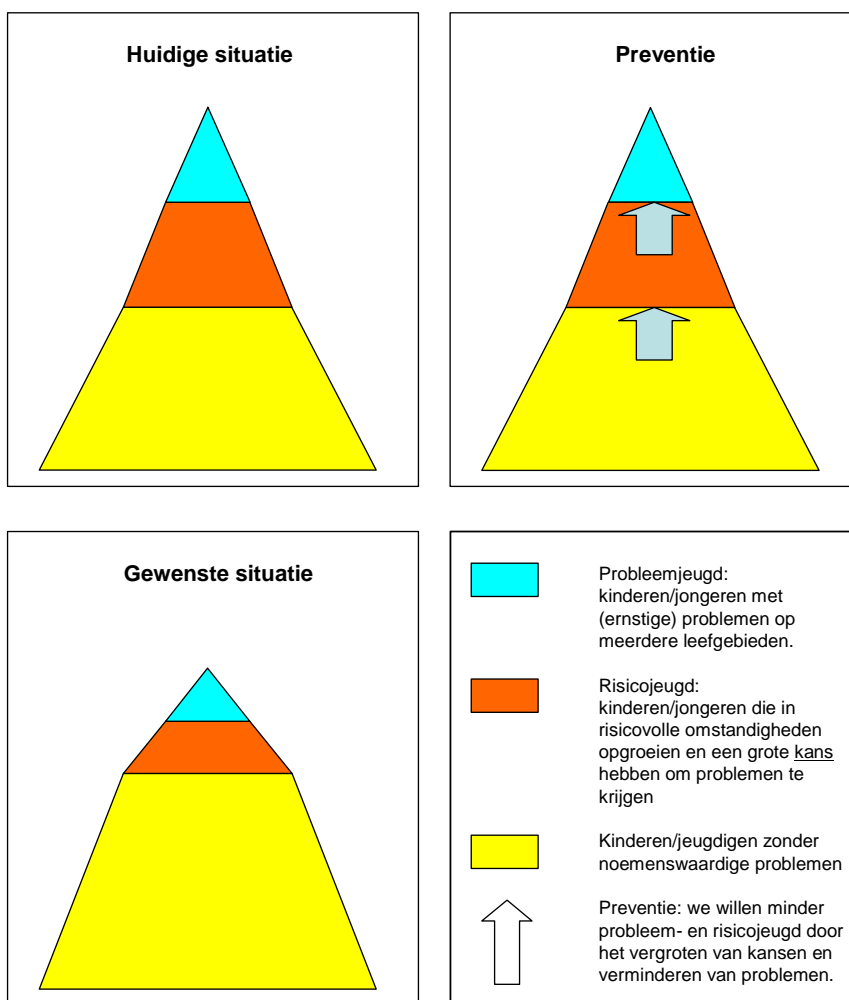
- informatie en advies;
- signaleren van problemen;
- toegang tot het hulpaanbod;
- lichtpedagogische hulp;
- coördinatie van zorg.

Burgers en instellingen zullen de gemeente op deze taken aanspreken. Terecht. Wij zullen nadrukkelijk afstemming zoeken met organisaties die een meer curatieve taak of opdracht hebben (denk aan de jeugdzorg) en hen aanspreken op hun maatschappelijke opdracht: het snel bieden van adequate hulp aan kinderen, jongeren en hun gezinnen met problemen.

Speerpunt 4: Versterken van de Jeugdzorgketen

Alléén kan een gemeente weinig uitrichten. Samenwerking met partners is heel belangrijk, vooral bij het tijdig signaleren van problemen en snel de juiste hulp op de juiste plek krijgen. De gemeente heeft hierin een regierol. Regie betekent niet: de baas zijn en anderen 'opdragen' wat wel of niet te doen, maar afspraken maken, enthousiasmeren, mensen en organisaties binden op een gezamenlijk doel en als het moet organisaties aanspreken op hun verantwoordelijkheid.

Er is steeds één regisseur, zowel op bestuurlijk als op uitvoerend niveau. In de gesprekken met instellingen bleek dat de beeldvorming ten aanzien van dat 'regisseurschap' bepaald niet eenduidig was. Sommigen verstaan onder regie 'dwang opleggen' terwijl anderen de 'bindende rol'

benadrukken. Rode draad is het 'zichtbaar, sturend en bindend aanwezig zijn op basis van een heldere visie'.

Snel en vroeg signaleren van (dreigende) problemen bij jeugdigen, adequate hulp bieden, ingrijpen, 'warme' overdracht van de ene naar de andere organisatie etc. Allemaal zaken die de keten van signalering, hulp en begeleiding effectiever maken. Hierop willen wij de komende jaren actief inzetten, in nauwe samenwerking met al die organisaties en instellingen die zich met de jeugd in Arnhem bezig houden.

Ouders en jongeren over de jeugdzorg

Naar aanleiding van de conceptversie van deze nota heeft op 8 januari 2008 een rondetafelgesprek plaatsgevonden met jongeren en ouders die ruime ervaring hebben met de keten van signalering, hulp en begeleiding (sommigen al meer dan 10 jaar!). In dit openhartige en uiterst zinvolle gesprek werden tal van problemen genoemd en suggesties voor verbetering gedaan. Genoemd werden de wachttijden (voorbeeld van 2 jaar wachten voordat een diagnostisch onderzoek plaats kon vinden), het 'pingpongen' (heen en weer verwijzen van de ene naar de andere instelling), het vaak moeten verhuizen van jongeren (van inrichting naar woongroep naar leefgroep naar leershuis etc), onduidelijkheid over het doel van de behandeling, het niet naleven van afspraken, meningsverschillen tussen instellingen over de juiste aanpak, geld- en personeelsgebrek bij instellingen. Kortom: veel knelpunten die uiterst frustrerend zijn voor de betrokken ouders en jongeren.

Overigens was er tijdens de bijeenkomst ook waardering voor de inzet en professionaliteit van medewerkers en instellingen. Het is zeker niet alleen kommer en kwel!

De gespreksdeelnemers onderstreepten met nadruk het belang van preventie. Jongeren wezen op het belang van jongerencentra en sport- en culturele activiteiten. Ouders wezen op het feit dat niet alle jongeren zich thuis voelen in een jongerencentrum. Ouders benadrukten ook het belang van laagdrempelige hulp, bijvoorbeeld begeleiding van aanstaande ouders, lotgenotencontact en hulp bij het invullen van formulieren.

Aanwezigen zagen het nut en de functie in van een snelle uitwisseling van informatie tussen organisaties en professionals, zoals bij zorgadviesteams en de verwijzindex. Sommigen hebben wel moeite met de mogelijke schending van de privacy en etikettering ('zo blijf ik altijd die moeilijke jongen').

De inzet van straathoekwerkers werd zeer belangrijk gevonden: 'jongeren met problemen stappen niet gemakkelijk naar hulpverleners'.

Speerpunt 5: Heldere sturing

Bij sturing gaat het ons om een goede samenhang van het jeugdbeleid met andere beleidsprogramma's zoals de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de stadsprogramma's (met name 'Participatie en Werk' en 'De Zorgzame Stad') en de wijkactieplannen voor de Krachtwijken.

Ieder – de professional in de praktijk, de managers, bestuurders – hebben er belang bij doelgericht te werken, concrete resultaten te bereiken. Maar bovenal hebben kinderen en hun ouders daar belang bij. Concrete, haalbare en uitdagende doelen formuleren is een ware kunst, voor zowel uitvoerenden als beleidsmakers. Niet zelden is er sprake van een kloof tussen de werelden van bestuur en beleid en de dagelijkse praktijk van bijvoorbeeld het maatschappelijk werk, jongerenwerk of de gezondheidszorg.

Verder is een transparantie en effectieve overlegstructuur van belang. Wij stellen voor een 'regiegroep' jeugd in het leven te roepen.

In hoofdstuk 5 werken wij dit speerpunt verder uit.

3. RUIMTE VOOR DE JEUGD EN GOEDE BASISVOORZIENINGEN

Zo divers als de jeugd is, zo divers is ook het beleid voor de jeugd. Wij voeren jeugdbeleid uit binnen het onderwijs, de ruimtelijke ordening, sport en cultuur, in de wijken, het volksgezondheidsbeleid, enzovoort, enzovoort. Met het integraal jeugdbeleid zorgen we voor de verbinding tussen die beleidsterreinen en waar nodig voor versterking van bepaalde activiteiten of vernieuwing. In dit hoofdstuk wordt de breedte van het totale jeugdbeleid weergegeven. We doen dit vanuit onze speerpunten 'ruimte voor de jeugd' en 'goede basisvoorzieningen'. Daar waar nodig zijn actiepunten voor de komende jaren aangegeven.

Ruimte voor de Jeugd

Ruimte voor de jeugd heeft enerzijds betrekking op ruimte in fysieke zin (voorzieningen om te spelen, ontmoeten en ontspannen), anderzijds op participatie van jeugdigen bij het concreet vormgeven van beleid, voorzieningen, hen mee laten denken en (waar dat kan) beslissen.

Fysieke ruimte

Een kind wordt alleen volwassen als het ruimte krijgt. In de stad is die ruimte schaars. De vraag naar voorzieningen (speelplekken, JOP's, jongerencentra) is daarom groot. In veel wijken wordt jongerenoverlast en/of vandalisme ervaren. In 2005 heeft de gemeenteraad de nota Tiener- en Jongerenwerk vastgesteld. Wij willen er nu voor zorgen dat er ten aanzien van de buitenruimte heldere criteria worden ontwikkeld: onder welke condities en in welke omstandigheden is welke voorziening nodig c.q. wenselijk. Tevens moeten rollen van verschillende partijen en instellingen helder gedefinieerd worden.

Actiepunt 1. Opstellen beleidsnotitie 'Ruimte voor de jeugd': visie op voorzieningen voor kinderen en jongeren van 0-25 jaar.

Jeugdparticipatie

Het jeugdbeleid levert een bijdrage aan de ontwikkeling van een kind, jongere of jongvolwassene. Dat kan alleen bereikt worden als de jeugdige *zelf* verantwoordelijkheid draagt of leert dragen voor zijn/haar toekomst. 'Meedoen' in de breedste zin van het woord is dan ook een belangrijk appél, een uitdaging en prikkeling voor jonge Arnhemmers.

In bijlage 2 is de Uitvoeringsnotitie Jeugdparticipatie opgenomen. In deze notitie wordt jeugdparticipatie verder uitgewerkt en worden voorstellen gedaan. Belangrijk uitgangspunt is het uittillen van jeugdparticipatie boven een incidentele aanpak. Kinderen en jongeren kunnen meedoen, meedenken en meebeslissen in een aantal projecten.

Enkele voorbeelden van een structurele inbedding: de uitreiking van de jeugdkanjer en de deelname van voortgezet onderwijs aan de jaarlijkse jongerenraadsdag. Een kinderraad gaat 1 keer per 2 jaar plaatsvinden. Daarnaast wordt een eenvoudige subsidieregeling opgesteld voor initiatieven die door en voor jongeren worden uitgevoerd.

Goede basisvoorzieningen

Wat zijn minimale eisen die je aan voorzieningen voor jeugdigen mag stellen? Veel organisaties doen aan kwaliteitsbeleid. Voorts bestaan op allerlei terreinen inspecties, kwaliteitszorgsystemen, vormen van benchmarking. Het is niet aan ons dit nog eens dunnetjes over te doen. Wel willen we een aantal kernelementen noemen die indicatief zijn voor een kwalitatief goede voorziening:

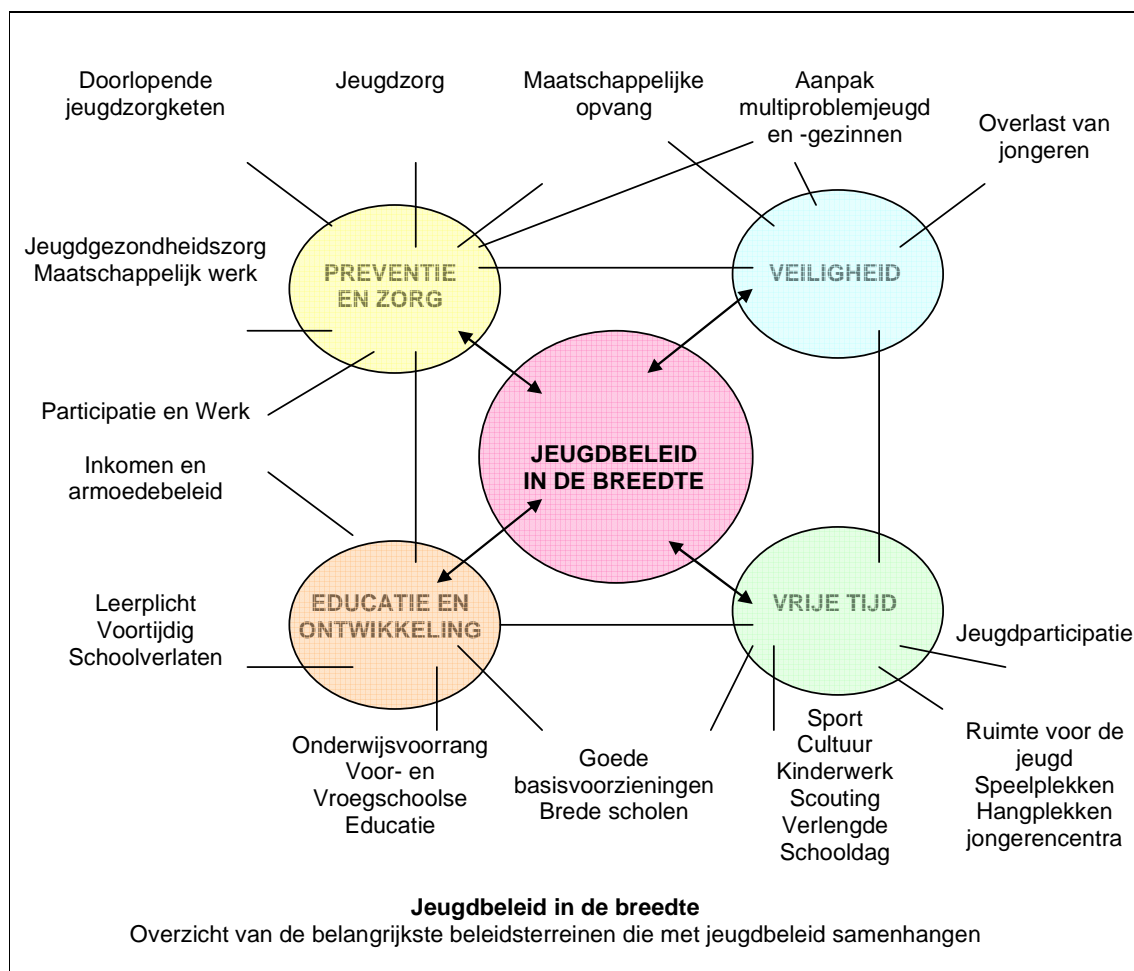
- werken met evidence based programma's;
- investeren in de professionaliteit van medewerkers;
- toegankelijkheid;

- actieve participatie van cliënten/ouders/gebruikers;
- transparantie.

Bovengenoemde eerste worp willen wij, in overleg met organisaties, graag uitwerken in een checklist. Deze checklist kan vervolgens een rol spelen in bijvoorbeeld subsidietoekenning, samenwerkingsovereenkomsten e.d.

Actiepunt 2. In overleg met organisaties uitwerken van een checklist van kwaliteitsindicatoren voor basisvoorzieningen.

Hieronder gaan we in op de verschillende beleidsthema's waar jeugd een belangrijke plaats inneemt.

Jeugd en Gezondheid

In de conceptnota 'Geniet! Eet en drink met Mate(n)' van november 2007 staat het volksgezondheidsbeleid voor de periode 2008-2011 beschreven. De prioriteiten uit deze nota passen naadloos in het beleidskader van de Nota Opgroeien in Arnhem. Het volksgezondheidsbeleid richt zich met betrekking tot de jeugd op drie problemen: overgewicht, overmatig drankgebruik en psychische problemen.

De jeugdgezondheidszorg wordt, in opdracht van de gemeente Arnhem, uitgevoerd door de Stichting Thuiszorg Midden-Gelderland (STMG) en Hulpverlening Gelderland Midden (HGM). STMG/HGM screenen de gezondheidssituatie van alle 0-19 jarigen in Arnhem, nemen deel aan zorgnetwerken (o.a. buurtnetwerken en zorgadviesteams op scholen), verzorgen diverse opvoedondersteuningsprogramma's (bijvoorbeeld cursussen 'Opvoeden Zo'), logopedische screening, enzovoort.

Extra aandacht is er voor het aanpakken van overgewicht bij jongeren. Daarvoor worden diverse acties gepleegd, zoals de campagne 'De school in beweging' en 'Fit voor Kids' in de peuterspeelzalen in de ontwikkelwijken.

Relatie met het integraal jeugdbeleid: de jeugdgezondheidszorg is een onmisbare schakel in de keten van opsporing van en hulpverlening aan kinderen met problemen én het verzorgen van een preventief aanbod opvoedingsondersteuning. HGM en STMG gaan een belangrijke rol spelen in het op te richten Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en bij het invoeren van het Elektronisch Kinddossier (EKD) en de Verwijsindex Risicojeugd (VIR). Zie ook hoofdstuk 4 over 'opgroeien en opvoeden'.

Jeugd en Vrije Tijd

Sport

Eén van de thema's van het Arnhemse sportbeleid is 'Sport: breed en integraal'. Dit houdt in dat het sportbeleid zich richt op alle Arnhemse burgers, jong en oud en dat het beleid zich richt op de breedtesport en op de samenhang met andere beleidsterreinen (waaronder jeugdbeleid en onderwijs). Op allerlei manieren wordt de Arnhemse jeugd betrokken bij-, wordt de mogelijkheid geboden tot- en wordt zij gestimuleerd om te sporten en bewegen.

Voor de jeugd van 0 – 19 jaar bestaat in Arnhem een breed sport- en spelaanbod (met name ook in de ontwikkelwijken), zowel onder als na schooltijd, zoals bewegingsonderwijs, naschoolse sportkennismaking, Sportwijs, life-time sportbeoefening, de sportkaravaan, sporten bij de sportvereniging, fitness, wijk-sportactiviteiten en (on)georganiseerde sport- en beweegactiviteiten. Relatie met integraal jeugdbeleid: sporten en bewegen is leuk, gezond, sportief en sociaal, belangrijk voor jong en oud en draagt bij aan de positieve ontwikkeling van jeugdigen, zowel lichamelijk als geestelijk.

Beleidsdocument: Werkdocument 'Sport over de Breedte': visie op sport en bewegen in Arnhem.

Cultuur

In het Arnhemse cultuurbeleid neemt aandacht voor kinderen en jongeren een belangrijke plaats in. Het Domein voor Kunst en Cultuur legt in het ontwikkelen en presenteren van haar aanbod de prioriteit bij kinderen en jeugd. In het actieplan cultuurbereik 2005-2008 is de binnen- en buitenschoolse cultuureducatie één van de drie peilers. De peiler cultuureducatie bestaat uit de programma's Cultuur en School (cultuurprogramma's voor het basis- en voortgezet onderwijs) en het programma Breedtekunst (culturele wijkprojecten met name voor kinderen/jongeren in de vijf ontwikkelwijken, uitgevoerd door cultuurscouts van de Stichting Beleven in samenwerking met het Domein).

Relatie met het integraal jeugdbeleid: het kennismaken met cultuur(uitingen) en/of het zelf ontwikkelen van talent op kunstzinnig gebied draagt bij aan de ontwikkeling van jongeren tot volwaardige burgers en heeft een belangrijke waarde voor jeugdigen. Het doet een appél op andere individuele kwaliteiten dan puur intellectueel-cognitieve vaardigheden, biedt inzicht in en gevoel voor de cultuurhistorische waarde van kunst en cultuur, ook die in de eigen omgeving en biedt mogelijkheden tot ontplooiing en participatie.

Beleidsdocument: Actieplan Cultuurbereik 2005-2008.

Jeugd en Educatie

Brede School

Samenwerking tussen verschillende organisaties en disciplines, rondom kinderen van 0 tot 14 jaar en hun ouders, om kinderen optimaal te begeleiden in hun schoolloopbaan en sociaal-emotionele ontwikkeling.

Relatie met integraal jeugdbeleid: vergroting van kansen op een evenwichtige ontwikkeling. Een brede school kan de toekomstige plek zijn voor een Centrum voor Jeugd en Gezin op wijk/buurtniveau.

Beleidsdocument: Kadernota Brede school, Convenant Brede School (februari 2004), Beleidsplan Stichting PAS (hoofdstuk 'brede school').

VVE

Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE) richt zich op peuters en kleuters met een taal- en/of ontwikkelingsachterstand. Doel van het Rijksbeleid en het Arnhemse beleid is om in 2010 minimaal 70% van de doelgroeppeuters en -kleuters te bereiken met een speciaal educatief programma. In Arnhem werkt een groot aantal peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en basisscholen met het VVE-

programma Kaleidoscoop. Een doorgaande lijn van de voorschoolse voorzieningen naar het basisonderwijs en ondersteuning van de ouders maken deel uit van dit programma. Relatie met integraal jeugdbeleid: geeft kinderen steun en vergroot de kans op een succesvolle onderwijsloopbaan.

Beleidsdocument: 'Door VVE tel ik mee', Arnhems VVE beleid 2008-2010, Stichting PAS.

Stapprogramma's

Doel van de Stapprogramma's is het betrekken van de ouder(s) bij het leren en de ontwikkeling van het kind. Hierbij is vooral van belang dat de Stapprogramma's een bijdrage leveren aan de interactie tussen ouder en kind. In het algemeen worden de programma's aangeboden aan ouders met kinderen in de leeftijd van 0-7 jaar in een achterstandssituatie.

Relatie met het integraal jeugdbeleid: Voor- en Vroegschoolse Educatie is in Arnhem leidend voor de invulling van de Stapprogramma's. Het biedt ouders met kinderen in een achterstandspositie kansen.

Beleidsdocument: Evaluatie Stapprogramma's, vastgesteld door het Bestuurlijk Overleg Onderwijs, november 2007.

Leerplicht

De afdeling leerplicht van de gemeente Arnhem voert haar taken uit op basis van de leerplichtwet. Het betreft zowel zorgtaken (preventief bieden van of doorverwijzen naar hulp, in kaart brengen oorzaken verzuim) als handhavende taken, o.a. door proces verbaal bij ongeoorloofd verzuim. Jaarlijks worden zo'n 650 leerlingen aangemeld bij de afdeling. De afdeling onderhoudt intensieve contacten met scholen (primair- en voortgezet onderwijs), hulpverlenende instanties, RMC (zie hierna), jeugdgezondheidszorg, justitie, politie en andere organisaties en instellingen.

Relatie met het integraal jeugdbeleid: een succesvolle schoolloopbaan is hét middel voor de jeugd om zich te ontwikkelen tot mondige, verantwoordelijke en participerende burgers.

Beleidsdocument: Notitie 'handhaven met zorg' (nog vast te stellen).

Onderwijsvoorrang

Voorkomen en/of bestrijden van ontwikkelingsachterstanden bij kinderen, o.a. door verminderen van de taalachterstand, verbetering van de schoolloopbaan, voor- en vroegschoolse educatie (VVE: zie hierboven). Doelgroep: jeugdigen van 0 – 18 jaar waarvan de ouders een relatief laag opleidingsniveau hebben. Scholen zijn sinds 1 augustus 2006 de eerstverantwoordelijken voor het bestrijden van onderwijsachterstanden binnen school. De gemeente heeft daarnaast enkele specifieke taken: voorschoolse educatie, inrichten schakelklassen en jaarlijks overleg met de schoolbesturen over een aantal aspecten van het onderwijsvoorrangsbeleid.

Relatie met het integraal jeugdbeleid: het motto 'kansen, grenzen, steun' is de basis van het onderwijsvoorrangsbeleid. Kinderen in achterstandssituaties kansen bieden, bijvoorbeeld door hun taalachterstand te verminderen, grenzen aangeven (wat mag, kan wel. Wat is acceptabel sociaal gedrag) en steun bieden (extra onderwijsleertijd, speciale programma's etc.).

Beleidsdocument: Beleidsplan Stichting PAS 2007-2010, vastgesteld door het Bestuurlijk Overleg Onderwijs van november 2007 (genoemd plan heeft betrekking op de jeugd t/m 12 jaar).

Voortijdig Schoolverlaten

Integrale aanpak van het voortijdig schoolverlaten is een speerpunt van het stadsprogramma 'participatie en werk'. In de werknotitie van dit speerpunt ligt het accent op de groep van 17 tot 23 jaar en de volgende thema's:

- versterking van de zorgstructuur in het MBO en doorlopende zorglijnen van VO naar MBO;
- uitvoering geven aan de kwalificatieplicht;
- gerichte begeleiding bij en geschikt aanbod van stage- en leerbanen in het MBO;
- elke voortijdig schoolverlater in beeld en een aanpak;
- versterking ketenaanpak: goede aansluiting van de RMC-keten (Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Voortijdig Schoolverlaten) en van de jongeren loketten, is hierbij belangrijk.

Met betrokken partijen in de stad worden afspraken gemaakt om de zogenaamde 'onzichtbare' jongeren zonder startkwalificatie op te sporen en naar werk en/of opleiding te begeleiden (mede naar aanleiding van het initiatiefvoorstel van de VVD 'Meedoen of achterblijven').

Relatie met het integraal jeugdbeleid: een succesvolle schoolloopbaan is hét middel voor mensen om zich te ontwikkelen tot mondige, verantwoordelijke en participerende burgers. Voortijdig schoolverlaten vermindert die ontplooiingskans aanzienlijk. Reden om stevig op de aanpak van het voortijdig schoolverlaten in te zetten.

Beleidsdocument: Meerjarenplan 2005-2009 RMC subregio Arnhem.

Jeugd en Werk

Sinds 2004 is het jongerenloket operationeel. Het UWV, het CWI en de gemeente Arnhem werken daarin samen. Jongeren op zoek naar werk en/of leerbanen hoeven zich niet eerst bij afzonderlijke instanties aan te melden, maar worden op een efficiënte manier geholpen met een aanbod op maat.

Sinds 2006 is het Werkgeversservicepunt operationeel. Daarin werken Rijn IJssel (MBO-onderwijs), het CWI en de gemeente samen om werkgevers en werkzoekenden (dus ook jonge werkzoekenden) te helpen bij bijvoorbeeld het vinden van een leerbaan of opleidingsmogelijkheid.

Het Werkgeversservicepunt is één van de acties uit het Actieplan Werk (2005), een actieplan opgesteld door de gemeente Arnhem in samenwerking met de CWI's, Rijn IJssel, Kamer van Koophandel en het Ondernemers Contact Arnhem.

Het Stadsprogramma Participatie en Werk beoogt onder andere de jeugdwerkloosheid terug te dringen. Aanval op de Uitval, gericht op het terugdringen van voortijdig schoolverlaten, is een van de projecten binnen dit programma.

Relatie met het integraal jeugdbeleid: het hebben van een baan is een belangrijk onderdeel van het participeren in de samenleving, het verkrijgen van zelfstandigheid en zelfvertrouwen, met andere woorden: 'het zich geaccepteerd, erkend en gewaardeerd voelen' (zie pagina 2).

Beleidsdocument: Actieplan Werk (2005), Stadsprogramma Participatie en Werk (2007).

Jeugd en Maatschappelijke Opvang

De begeleiding en opvang van dak- en thuisloze jongeren (18 – 25 jaar) is onderdeel van het bredere beleid ten aanzien van de maatschappelijke opvang. We komen steeds meer tot het inzicht dat deze kwetsbare groep specifieke voorzieningen nodig heeft.

Binnen de maatschappelijke opvang zijn aparte plaatsen gereserveerd voor de dak- en thuisloze jongeren. In Arnhem kennen we, naast het algemene straathoekwerk door Pactum en de begeleiding van MEE voor jongeren met een verstandelijke beperking, het T-team (Thuislozenteam) voor jongeren bij Lindenhout, dagopvang van het JONA-huis, en crisisopvangplaatsen bij Lindenhout.

Het T-team telt de afgelopen jaren steeds ongeveer 100 dakloze jongeren tussen de 18 en 25 jaar. De instellingen die een hulpaanbod hebben voor dak- en thuisloze jongeren werken steeds meer samen in een ketenaanpak. Met ondersteuning van Spectrum wordt gewerkt aan een beschrijving van deze aanpak. Op dit moment wordt een monitor ontwikkeld voor de groep dak- en thuislozen. Daarin kan de specifieke jongerengroep uitgelicht worden.

Dit onderwerp wordt nader uitgewerkt in het 'Regionaal Kompas', het plan van aanpak voor de maatschappelijke opvang in de regio Arnhem. De uitgangspunten voor dit nieuwe beleid zijn:

- een persoonsgerichte benadering van de problematiek met behulp van individuele trajectplannen waarvan wonen, inkomen, zorg en dagbesteding onderdeel uitmaken;
- een sluitende samenwerking tussen alle betrokken partijen op zowel bestuurlijk als uitvoerend niveau.

Jeugd en Veiligheid

In de Arnhemse conceptnota integrale veiligheid 2008 – 2011 wordt een hoofdstuk gewijd aan jeugd en veiligheid. De doelen die daarin worden gesteld liggen op het gebied van: terugdringen jeugdcriminaliteit- en overlast, verminderen van onveiligheidsgevoelens en verbeteren van de wijkveiligheid.

Preventie is één van de speerpunten van het beleid: het signaleren van problemen bij kinderen en eventuele doorverwijzing naar hulpverlening. Het belang van de in hoofdstuk 4 van deze nota beschreven projecten als 'zet in op 12min', 'vroegsignalering', 'Centra voor Jeugd en Gezin' en 'het terugdringen van voortijdig schoolverlaten' worden benadrukt.

Specifieke maatregelen en projecten voor jongeren vanuit het veiligheidsbeleid zijn:

- Plan van aanpak tegengaan alcoholgebruik onder jongeren;
- Uiterlijk 2011 geen coffeeshops meer in de nabijheid van scholen;
- Aanpak jeugdige veelplegers door aan te sluiten bij de reeds bestaande aanpak van meerderjarige veelplegers;
- Het voor Arnhem-Zuid bedachte project 'Skyhawk' verbreden over de hele stad: in beeld brengen van specifieke groepen 'raddraaiers' en een aanpak op maat voor de betrokken jongeren;
- Voortbouwend op de ervaringen met het veiligheidshuis in Arnhem-Zuid (o.a. met het casusoverleg risicjongeren), een stadsbreed veiligheidshuis realiseren.

Beleidsdocument: Concept Nota integrale veiligheid 2009-2011.

Combinatiefuncties

Goede voeding en verantwoord sporten dragen bij aan de gezondheid van de jeugd. Leerkrachten op school en vrijwilligers tijdens culturele activiteiten dragen bij aan een positief opvoedklimaat in de wijk. Jongeren betrekken bij het organiseren van gezamenlijke activiteiten draagt bij aan de veiligheid op straat. Goed jeugdbeleid is niet alleen een kwestie van veel verschillende activiteiten organiseren, maar ook van het simpel combineren van activiteiten met het uitdragen van positieve normen, met het betrekken van de jongeren om hen medeverantwoordelijk te maken, met beweging om overgewicht te voorkomen, met een uitdaging om talent te kunnen laten ontwikkelen.

We zien steeds meer vormen van samenwerking tussen hulpverlenings- of zorginstellingen met organisaties op het gebied van vrije tijd, sport en cultuur. Initiatieven op dit punt zullen wij van harte ondersteunen. Zelf zullen wij organisaties uitnodigen om meer combinatiefuncties te ontwikkelen.

Actiepunt 3. Organisaties uitnodigen om combinatiefuncties op het gebied van hulpverlening en vrije tijd, sport en cultuur uit te breiden.

Ome Joop's Tour

Al ruim 50 jaar is Ome Joop's Tour de meest kleurrijke fietstocht voor kinderen in heel Nederland. Jaarlijks gaan zo'n 180 kinderen uit Arnhem en omgeving 10 dagen op de fiets op vakantie. Natuurlijk houden ze bij Ome Joop's Tour niet van ingewikkelde termen als 'combinatiefuncties', maar eigenlijk zijn ze er wel een prima voorbeeld van: vakantievierden, bewegen, elkaar ondersteunen, samen eten en drinken, integreren, samen vechten tegen de wind, strijden om de sportiviteitsprijzen. Voor kinderen die het niet kunnen betalen, wordt een oplossing gevonden; kinderen met gedragsproblemen worden intensief begeleid. Mooier kan toch niet? Arnhem is trots op Ome Joop's Tour!

4. MEER PREVENTIE EN VERSTERKING VAN DE JEUGDZORGKETEN

Tijdens de werkbijeenkomsten over het jeugdbeleid is veel gesproken over de problemen bij risicojongeren en –gezinnen in Arnhem. Het gaat daarbij om uiteenlopende problemen op het gebied van gezondheid, gedrag, veiligheid en armoede. Ook landelijk is er veel aandacht voor deze problemen. In de media is veel aandacht voor gezinsdrama's en overlastgevende jeugdgroepen. Gelijktijdig is er een roep om meer aandacht voor preventie, het goed signaleren, snel ingrijpen en voorkomen dat problemen uit de hand lopen. In het regeerakkoord van 2007 staan dan ook voornemens om Centra voor Jeugd en Gezin te stimuleren en de veiligheid in de wijken te verbeteren.

In dit hoofdstuk worden de speerpunten meer preventie en versterking van de jeugdzorgketen uitgewerkt. De actiepunten geven aan waar we de komende jaren concreet aan gaan werken.

Eén kind, één plan, één regisseur

Eén kind, één plan, één regisseur. Zoals gezegd: regie betekent geen almacht, geen dwingend van bovenaf opleggen. De invloed van de gemeente op organisaties verschilt. Sommige organisaties worden gesubsidieerd door de gemeente en zijn meer direct stuurbaar. Denk aan Hulpverlening Gelderland Midden, Stichting Rijnstad, het Domein of Sportbedrijf Arnhem. Andere organisaties functioneren autonoom, bepalen in hoge mate hun eigen koers. Denk aan het Openbaar Ministerie, het Onderwijs en de Jeugdzorg (onder verantwoordelijkheid van de Provincie).

Ondanks alle inspanningen en goede wil van betrokkenen kan in individuele gevallen sprake zijn van een patstelling: het probleem wordt 'een casus' en wordt als een hete aardappel van de ene naar de andere organisatie verwezen. Dit gebeurt juist bij de meest ingewikkelde en schrijnende problemen. En dat is simpelweg onaanvaardbaar!

Gezinnen en kinderen die – soms letterlijk – in de kou blijven staan, kunnen rekenen op onze steun. Heen en weer schuiven van dossiers, wachtlijsten, procedureel gehakketak: we zullen ons waar mogelijk ertegen wapenen en verzetten. Op drie manieren:

- door met de partners in Arnhem afspraken te maken over afstemming, samenwerking, resultaatgericht werken. Het belangrijkste platform daarvoor is de in te stellen Regiegroep Jeugd;
- door op bestuurlijk niveau met klem aandacht te vragen voor de noden van kinderen, bijvoorbeeld in het overleg met de minister en overleg met de provincie (verantwoordelijk voor de jeugdzorg), of met verhuurders over de gevolgen voor kinderen bij dreigende huisuitzetting;
- door in individuele schrijnende gevallen, voor en achter de schermen, druk uit te oefenen, als breekijzer te fungeren om schot in de zaak te krijgen.

Professionele cultuur

Professionals op de werkvloer wijzen ons erop dat plannen en structuren hooguit kunnen bijdragen aan een effectief jeugdbeleid, maar dat de cultuur van samenwerking minstens zo belangrijk is. Belangrijker zelfs. Elkaar kennen en opzoeken, de eigen professionaliteit en opvattingen ter discussie durven stellen, regels en procedures niet voorop stellen, respect hebben voor dat wat collega's doen, initiatief nemen, verantwoordelijkheid nemen, afspraken nakomen en betrokken zijn. Gezien het enthousiasme en de openheid tijdens eerdere bijeenkomsten over het jeugdbeleid, mogen we in Arnhem niet klagen over die cultuur. Om het 'wij gevoel' te versterken, organiseren wij tweemaal per jaar een bijeenkomst voor professionals uit alle sectoren met als doel informele uitwisseling en meedenken over de uitwerking van het jeugdbeleid. Wij noemen dit het Jeugdcafé.

Actiepunt 4. Twee keer per jaar organiseren van 'jeugdcafé' voor iedereen die met of voor de jeugd werkt.

Centrum voor Jeugd en Gezin

Met de vorming van een Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) denken wij de komende jaren een belangrijke impuls te kunnen geven aan zowel de 'preventie' als ook aan de 'coördinatie van zorg'. Het CJG is bedacht als een laagdrempelige voorziening voor ouders en kinderen met vragen/problemen op het terrein van opvoeden en opgroeien. Taken op het terrein van opvoedondersteuning worden in dit centrum gebundeld. Het Kabinet heeft in het regeerakkoord 2007 aangegeven de komst van deze centra te willen stimuleren. De praktische invulling van een dergelijk centrum dient op de lokale situatie aan te sluiten.

De praktijkwerkers gaven tijdens de studiemiddag aan dat samenwerking tussen bijvoorbeeld jeugdgezondheidszorg, maatschappelijk werk en andere organisaties in één organisatie of voorziening prima is, maar dat gewaakt moet worden voor veel extra bureaucratie en overleg. Ook dient de 'backoffice' goed geregeld te zijn: bij doorverwijzing moeten ouders en kinderen niet nog eens uitgebreid door een intakeprocedure om vervolgens op een wachtlijst te komen.

Inmiddels hebben de 11 gemeenten in de regio Arnhem met elkaar afgesproken om gezamenlijk een CJG voor te bereiden. Hulpverlening Gelderland Midden stelt, samen met enkele ketenpartners, een uitgewerkte beschrijving op van de functies en vormgeving van het CJG, zowel voor een gezamenlijke, regionale backoffice als voor lokale, wijkgerichte steunpunten. Begin 2008 nemen de regiogemeenten een besluit over de invoering van het CJG.

Met het openen van een CJG dient er ook meer laagdrempelig hulpaanbod beschikbaar te komen. Immers, constant bereiken ons signalen dat er nog te weinig capaciteit is voor pedagogische gesprekken, huisbezoeken, maatschappelijk werk, opvoedcursussen, hulp bij echtscheiding en dat er lange wachtlijsten zijn bij de jeugdhulpverlening, bij de jeugd-GGZ, enz. Wij willen dus meer aanbod organiseren en gaan daarbij zoveel mogelijk uit van programma's en instrumenten die hun waarde bewezen hebben.

Een CJG dient niet alleen een functie te hebben voor ouders, maar ook te fungeren als deskundig adviespunt voor professionals die met gezinnen werken, zoals peuterleidsters, leerkrachten en buurtwerkers.

Een CJG kan ook dienst doen als locatie waar ouders onderling ervaringen uit kunnen wisselen ('lotgenoten'). Voorlichting, cursussen e.d. kunnen een goede 'bron' zijn voor lotgenotencontact, bijvoorbeeld voor ouders met kinderen die eenzelfde soort problematiek of achtergrond hebben.

Actiepunt 5. Opzetten van een Centrum voor Jeugd en Gezin.

Waar hebben ouders behoefte aan?

Tijdens de thema-avond over opvoeden in de Laar in januari 2008 hebben ouders aangegeven bij welke ondersteuning ze het meeste baat zouden hebben.

1. een plek, bijvoorbeeld op school, waar je gemakkelijk andere ouders ontmoet en over omgaan met kinderen kan praten.
2. een goede website, waarop je gemakkelijk informatie over opgroeien en opvoeden en zonodig hulp daarbij kan vinden.
3. een boekenlijstje, over opgroeien en opvoeden, omgaan met regels, verschillende culturen, voorbereiding op het voortgezet onderwijs, enz.
4. iemand die met je mee wil denken over opvoeden in de het gezin.
5. cursussen van een paar bijeenkomsten over omgaan met kinderen en tieners.
6. goede afstemming tussen school, voorschoolse voorzieningen, tussenschoolse opvang en naschoolse opvang over regels voor de kinderen.

Belangrijk aandachtspunt vanuit de thema-avond is de diversiteit van vragen en behoeften van ouders. De één wil iemand om mee te kunnen praten, de ander juist meer anonieme folders of websites; sommige ouders willen met elkaar in discussie gaan, andere ouders kiezen liever voor professionele hulp of ondersteuning.

Samen Starten

Simpel gezegd: een probleem dat door niemand gezien of herkend wordt, bestaat eenvoudig niet. In andere gemeenten is ervaring opgedaan met het project 'Samen Starten': tijdens het bezoek aan het consultatiebureau (bijna 100% dekking!) wordt met *alle* ouders van pasgeborenen gesproken over de opvoeding en gezinssituatie. Daar waar nodig worden huisbezoeken afgelegd, wordt direct lichte hulpverlening aangeboden of het gezin wordt begeleid naar intensievere hulpverlening.

Actiepunt 6. Invoeren methodiek 'Samen Starten'.

Vroegsignalering

Deskundigheidsbevordering van speelzaalleidsters, leraren, thuiszorgmedewerkers en andere praktijkwerkers in het signaleren van problemen bij het kind en/of het gezin én kennis over hoe met deze signalen om te gaan is heel belangrijk. Ervaring leert dat deskundigheidsbevordering in gemengde groepen (met verschillende praktijkwerkers) heel goed werkt: de professionaliteit wordt versterkt én men leert elkaars werkwijze beter kennen.

De primaire verantwoordelijkheid voor deskundigheidsbevordering van de medewerkers ligt bij de organisaties zelf. Initiatieven op dit vlak zien wij met belangstelling tegemoet. Met de politie en onderwijsbesturen en de gemeenten Apeldoorn en Nijmegen is inmiddels een project in voorbereiding om de vroegsignalering op basisscholen te verbeteren.

Actiepunt 7. Versterken van vroegsignalering in het basisonderwijs.

Integrale Vroeghulp

Een succesvolle vorm van vroegsignalering is het project 'Integrale Vroeghulp'. Deze laagdrempelige dienstverlening is gericht op:

- de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen met een achterstand zo optimaal mogelijk te benutten;
- achterstanden vroegtijdig en adequaat te behandelen;
- ouders in staat te stellen de opvoeding zo goed mogelijk te laten verlopen en ondersteuning te bieden bij het zoeken naar de beste vorm van hulpverlening.

Voor aanmelding komen in aanmerking: kinderen van 0-4 jaar met een achterstand of een vermoeden, daarvan in de motorische en/of sociaal-emotionele, verstandelijke en/of zintuiglijke ontwikkeling. Integrale Vroeghulp in de regio Arnhem is een samenwerkingsverband van STMG, Klimmendaal, De Driestroom, Ziekenhuis Rijnstate en MEE Gelderse Poort. Ook Kinderopvang SKAR en Stichting Peuterspeelzalen Arnhem zijn goed aangesloten. MEE Gelderse Poort is verantwoordelijk voor de coördinatie en het casemanagement.

Zorgadviesteams op scholen

Sinds het begin van het decennium heeft de gemeente de ontwikkeling van zorgadviesteams op basisscholen en in het voortgezet onderwijs sterk gestimuleerd. Inmiddels is hiermee veel ervaring opgedaan. In het basisonderwijs zijn 25 scholen aangesloten op een zorgadviesteam. De overige scholen hebben minimaal de beschikking over een schoolmaatschappelijk werker. De locaties van het voortgezet onderwijs hebben allen een eigen zorgadviesteam.

Met de komst van de zorgplicht zijn de onderwijsbesturen de eerst verantwoordelijke voor de zorgstructuur op school. De gemeente zal deze structuur blijven ondersteunen met inzet van externe partners.

Onder regie van het Samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs wordt gewerkt aan de verbetering van de kwaliteit en de structurele inbedding van zorgadviesteams. Rijn IJssel en ROC A12/Tituscollege zijn eind 2007 gestart met zorgadviesteams.

Actiepunt 8. Meehelpen aan een versterking van de zorgstructuur binnen en rondom het onderwijs.

Zet in op 12 min

De Politie Gelderland Midden heeft op basis van signalen in haar registratiesysteem een analyse gemaakt van risicokinderen onder de 12 jaar. Een deel van deze kinderen is voor kleinere incidenten in het systeem terecht gekomen, een ander deel vertoont ronduit crimineel gedrag of groeit op in risicovolle gezinnen. Op basis van een wetenschappelijk onderbouwde analyse is te voorspellen dat deze kinderen zullen doorgroeien naar een bestaan in de criminaliteit, tenzij op tijd wordt ingegrepen. Daarom is afgesproken om deze kinderen over te dragen aan Bureau Jeugdzorg. In Arnhem gaat het in 2007 om ongeveer 1000 kinderen. In het project 'Zet in op 12min' hebben Bureau Jeugdzorg, politie en gemeente afspraken gemaakt over de wijze waarop deze kinderen het beste beoordeeld en geholpen kunnen worden. Al deze kinderen worden gescreend (is er al sprake van hulpverlening, zo niet welke organisaties hebben informatie over dit kind / gezin), krijgen een persoonsgebonden plan van aanpak (wat is precies het probleem en welke hulpaanbod past daar het beste op) en vervolgens een hulpaanbod.

In januari 2008 hebben wij met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) een convenant getekend over de Aanpak van Risicojeugd 12min. Dit convenant is gericht op het versterken van de jeugdzorgketen en bouwt voort op de ervaringen vanuit het project Zet in op 12min.

Actiepunt 9. Versterken van de jeugdzorgketen vanuit de ervaringen met het project 'Zet in op 12min'.

Casusoverleg risicojeugd

In de afgelopen jaren heeft het Veiligheidshuis in Arnhem-Zuid veel ervaring opgedaan met de aanpak van risicojeugd. In het casusoverleg risicojeugd hebben politie, openbaar ministerie, jeugdzorg, straathoekwerk en gemeente afspraken op maat gemaakt voor zowel jongeren met een strafblad, als ook voor jongeren die het verkeerde pad op dreigen te gaan. Vanaf 2008 wordt het casusoverleg risicojeugd voor de gehele stad actief. Daarbij krijgt het OM de coördinatie over het justitieel traject en Bureau Jeugdzorg de coördinatie over het zorgtraject.

'Doekoe's en Jonko' is een documentaire uit 2007 over criminele jongeren in de wijk Klarendal. De filmmaker heeft de criminele jongeren hun daden na laten spelen. Daarnaast zijn gesprekken met jongerenwerkers, hulpverleners en wijkagenten uit de wijk opgenomen. De documentaire laat zien dat het lang duurt voordat signalen van criminaliteit worden herkend en dat organisaties te lang langs elkaar heen werken. De documentaire geeft aanleiding om betere afspraken te maken over de taken van organisaties en de rol van de professionals, niet alleen in Klarendal, maar ook in andere wijken.

Actiepunt 10. Versterken en uitbreiden van het casusoverleg risicojeugd.

Coördinatie rondom multiproblemegezinnen

In Arnhem wonen veel gezinnen met een opeenstapeling van problemen. Soms zijn die problemen duidelijk zichtbaar (overlast), soms zijn ze meer naar binnen gekeerd. Deze multiproblemegezinnen wonen verspreid in de hele stad, maar meer dan gemiddeld in de vijf ontwikkelwijken. Vanuit het CJG, Samen Starten, de vroegsignalering op basisscholen en andere in dit hoofdstuk beschreven projecten is het aannemelijk dat meer multiproblemegezinnen in beeld komen. Ook de actieprogramma's voor de Krachtwijken zijn hierop gericht. Het is daarom noodzakelijk om goede afspraken te maken over in te zetten methodieken en de rol- en taakverdeling bij deze gezinnen.

Actiepunt 11. Ontwikkelen van een stedelijke aanpak voor multiproblemegezinnen.

Wijkgerichte Intensieve Gezinsbegeleiding (WIG)

De wijkgerichte intensieve gezinsbehandeling (WIG) van Lindenhout stelt zich ten doel crimineel gedrag van kinderen te helpen voorkomen of in een vroeg stadium te doorbreken. Het biedt ambulante hulp in de thuissituatie aan het hele gezin en werkt hierbij nauw samen met het buurtnetwerk. De gezinnen die in aanmerking komen voor hulp van WIG zijn vaak al met meerdere hulpverleningsinstanties in contact geweest. Dit heeft niet het gewenste effect gehad. De problemen zijn chronisch en complex van aard. Omdat er weinig tot geen positieve ervaring met hulpverlening is ontstaan, hebben ouders het vertrouwen verloren en zijn niet meer bereid of in staat om hulp te vragen. Zij hebben angst het gezag over hun kind te verliezen, of zij ervaren de zorgen van de omgeving over het kind als kritiek en bemoeizucht. Overbelasting van de ouders uit zich in een veelheid aan problemen op het gebied van de gezinstaken. Vaak zijn er ernstige opvoedings- en gezagsproblemen met betrekking tot het kind. Maar ook de huishouding, financiën of het handhaven van de maatschappelijke positie kunnen problemen opleveren. Het gevolg is dat de ontwikkeling van het kind, of van meerdere kinderen in het gezin, wordt bedreigd.

De WIG-aanpak wordt in Arnhem hoog gewaardeerd. De inzet vindt plaats in Malburgen, Klarendal en het Broek. Een groot aantal gezinnen is 'weer op de rails gezet', kinderen krijgen weer aandacht, zorg en regelmaat. Kinderwerkers, maatschappelijk werkers en andere professionals in de wijken zijn blij als WIG 'haar tanden in het gezin zet', dan hebben ze er vertrouwen in dat daadwerkelijk resultaten worden geboekt.

Elektronisch Kinddossier en de Verwijsindex

Het CJG kan ouders en signaleerders alleen ondersteunen als ze goed weet om welk kind het gaat. Dat betekent dat er informatie moet zijn over de 'medische' geschiedenis, eventuele opgroei problemen in het verleden, welke ondersteuning of hulpverlening al is ingezet en welke instanties nu al bij het gezin betrokken zijn. Wij vinden dat het CJG niet kan functioneren zonder de juiste instrumenten. Het Elektronisch Kinddossier en de Verwijsindex zijn hierbij onmisbaar. Sinds 2004 wordt gewerkt aan de ontwikkeling van het Elektronisch Kinddossier (EKD). In dit dossier worden vanaf de geboorte de ontwikkeling van het kind en de kenmerken van zijn omgeving vastgelegd. Beheer van het dossier komt in handen van de jeugdgezondheidszorg.

De Verwijsindex is een elektronisch systeem waarin professionals van verschillende instanties signalen over risicojongeren in kunnen brengen. De verwijsindex bevat geen inhoudelijke gegevens: het is een 'piepsysteem' waarbij hulpverleners en andere professionals snel van elkaar weten dat zij met één en dezelfde jongere of gezin bezig zijn. Het is de bedoeling dat het systeem een partij aanwijst die op basis van lokale afspraken zich verplicht om de hulpverlening rondom de jongeren te coördineren.

Beide informatiesystemen worden landelijk ontwikkeld en uitgerold. In Arnhem is de jeugdgezondheidszorg nauw op deze ontwikkelingen aangesloten.

Actiepunt 12. Het Elektronisch Kinddossier en de Verwijsindex invoeren en onderbrengen binnen het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Actiepunt 13. Coördinatie van zorg: er worden afspraken gemaakt over wie in welk geval de casus oppakt en wat er van elkaar verwacht wordt.

Jeugdbegeleiding en vrijwilligers

Vrijwilligers zijn enorm belangrijk bij vrijetijdsactiviteiten voor jongeren, zoals bij sportverenigingen en scouting. In het preventief jeugdbeleid is de inzet van vrijwilligers tot nu toe beperkter. Wel zijn er goede ervaringen met bijvoorbeeld 'Home-Start' van Stichting Rijnstad (vrijwilligers coachen ouders van jonge kinderen) en 'Speciale Gasten' van Humanitas (ouders worden in het weekend ontlast van hun zorg voor kinderen door gastgezinnen in te zetten). Binnen het preventief jeugdbeleid willen wij onderzoeken op welke wijze vrijwilligers meer als coach voor risicojeugd ingezet kunnen worden. Denk hierbij aan huiswerkbegeleiding, een dagje samen naar en leuke activiteit, begeleiding naar een geschikte sport- of culturele activiteit, multiculturele uitwisseling, enz.

Actiepunt 14. Ondersteunen van vrijwilligersprojecten voor risicojeugd.

Specifieke doelgroepen

In reactie op de conceptnota 'Opgroeien in Arnhem' wezen enkele organisaties ons op het belang van speciale aandacht en zorg voor specifieke groepen. Zo wees de Gelderse Roos (afdeling Preventie & Dienstverlening) ons op risicogroepen als jonge mantelzorgers en jongeren met licht depressieve klachten. MEE Gelderse Poort vraagt aandacht voor licht verstandelijk gehandicapte jongeren en/of ouders, jongeren/ouders met psychiatrische problemen en andere specifieke groepen.

Genoemde organisaties beschreven hun speciaal op deze groepen toegesneden hulp- of begeleidingsaanbod én de intensieve samenwerking met andere organisaties. Alle lof daarvoor! De wens om nauw betrokken te worden bij de verdere ontwikkeling van het Centrum voor Jeugd en Gezin en projecten als 'Zet in op 12 min' en 'Samen Starten' is in dat licht volkomen terecht: verantwoordelijk projectleiders zal gevraagd worden genoemde organisaties nadrukkelijk te betrekken bij deze projecten.

Wij kiezen er in deze nota niet voor om aan alle mogelijke specifieke groepen uitgebreid aandacht te besteden. Naast de door de Gelderse Roos en MEE genoemde groepen, kunnen nog vele andere groepen genoemd worden, zoals kinderen met overgewicht, tienermoeders, zwervjongeren, kinderen van gedetineerde moeders, meervoudig gehandicapte jongeren, kinderen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld, etc, etc.

Voor deze groepen bestaat vaak al een op maat gesneden hulpaanbod. Het voert te ver om dit aanbod hier uitvoerig te behandelen. Twee zaken willen we echter noemen;

- Vanuit de belangen van het kind is het noodzakelijk dat organisaties met een algemeen ondersteuningsaanbod intensief samenwerken met organisaties die zich op specifieke doelgroepen richten. De gemeente ziet hier een belangrijke taak liggen en wil dit regelen via projecten zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin en 'Zet in op12min'.
- Indien blijkt dat voor sommige kinderen / jongeren geen of onvoldoende specifiek aanbod te verkrijgen is of dat de samenwerking/afstemming ontbreekt, zullen wij met organisaties in gesprek gaan om te bezien hoe hiaten opgevuld kunnen worden.

5. HELDERE STURING

Om sturing te kunnen geven aan het totale jeugdbeleid zijn verschillende instrumenten nodig. Het gaat daarbij om inhoudelijke programma's, een effectieve overlegstructuur, voldoende middelen en een heldere planning. In dit hoofdstuk gaan wij nader op deze instrumenten in. Verder staan wij stil bij de verschillende programma's in de stad waar het jeugdbeleid inmiddels een plek heeft gekregen.

Jeugdbeleid in verschillende programma's

De Nota Opgroeien in Arnhem overziet het totale jeugdbeleid in de stad. Daarnaast zijn er vele sectorale plannen waar jeugd in voorkomt, zoals het onderwijsvoorrangsbeleid, het jeugdgezondheidsbeleid, het sportbeleid en het cultuurbeleid.

Tegelijk zijn er verschillende grote programma's waar jeugd een belangrijke rol in speelt: de Wet maatschappelijke ondersteuning, het Stadsprogramma 'de Zorgzame Stad' en de Wijkactieplannen voor de Krachtwijken.

In bijlage 2 wordt de relatie tussen speerpunten, actiepunten uit deze nota stadsprogramma's, Wmo en de Wijkactieplannen schematisch weergegeven.

Wet maatschappelijke ondersteuning

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is gericht op de gehele samenleving en dus ook op de jeugd en gezinnen. Prestatieveld 2 van de Wmo luidt: Op preventie gerichte ondersteuning bieden aan jongeren met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden.

Met het (concept) beleidsplan Wmo 2008-2011 wordt een impuls gegeven aan de thema's Meedoen, Vraaggericht in samenhang en Toegang. Voor jeugd en gezin zijn vier speerpunten voor verbetering en vernieuwing bepaald:

- Het inrichten van laagdrempelige Centra voor Jeugd en Gezin;
- Het organiseren van de coördinatie van zorg
- Aandacht voor bijzondere groepen
- Vrijwilligerswerk en jeugd

Stadsprogramma's

Met vier stadsprogramma's willen wij de stad aantrekkelijk maken en de sociale tweedeling terugdringen. Twee van deze vier stadsprogramma's hebben nadrukkelijk aandacht voor de jeugd: 'Participatie en Werk' en 'De Zorgzame Stad'. Indirect komt jeugdbeleid ook in het programma 'Verbeteren woon- en leefomgeving' terug.

Het stadsprogramma Participatie en Werk werkt aan het voorkomen van voortijdig schoolverlaten (Aanval op de Uitval), het terugdringen van de jeugdwerkloosheid en jongeren mee te laten doen. Met de beide ROC's in de regio (Rijn IJssel en ROC A12) zijn recentelijk convenanten gesloten die de basis gaan vormen voor een actieprogramma om het voortijdig schoolverlaten terug te dringen. Verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is een belangrijk speerpunt van genoemd stadsprogramma. De urgentie hiervan wordt de komende jaren groter door de toenemende behoefte aan goed opgeleid personeel en de wens het gemiddeld opleidingsniveau in Arnhem te verhogen.

Ook het kabinetsvoornemen tot afschaffing van de bijstand voor jongeren en in plaats daarvan een leer-werkplicht in te voeren, is een belangrijke impuls om de relatie onderwijs – arbeid te verstevigen.

Het stadsprogramma Zorgzame stad richt zich op het creëren van een sterke en vitale stad, een stad waarin iedereen actief deelneemt, participeert en waar zelfredzaamheid gestimuleerd en ondersteund wordt. Daarbinnen krijgen kwetsbare doelgroepen speciale aandacht. Dit programma sluit nauw aan op het Wmo-beleid, het Integraal Jeugdbeleid en Stad in Balans. Het stadsprogramma kent twee speerpunten:

1. Het verbeteren van de toegang tot zorg, welzijn en wonen in de wijk. De gewenste resultaten komen voor een belangrijk deel overeen met die in het beleidsplan Wmo 2008-2011 onder het thema Toegang.
2. Intensiveren van de zorg en ondersteuning voor jeugd, vooral in de leeftijdsgroep tot 12 jaar. Gewenst resultaat is een goed lopende keten van jeugdzorg en jeugdwelzijn. De aandacht gaat

vooral uit naar preventie en tijdige signalering en aanpak van risicokinderen. De verbetering in samenhang zal o.a. op wijkniveau vorm dienen te krijgen.

Het stadsprogramma Verbeteren woon- en leefomgeving richt zich op het vergroten van de sociale samenhang en het gevoel van veiligheid op buurtniveau. Met de aandacht voor ruimte voor de jeugd in de wijken en de gerichte inzet op risicojeugd zal het jeugdbeleid ook aan dit stadsprogramma een bijdrage leveren.

Wijkactieplannen voor de Krachtwijken

Het Rijk heeft in Arnhem vier wijken aangewezen die van probleemwijk tot prachtwijk – of van ontwikkelwijk naar krachtwijk – worden gevormd. Het zijn de wijken Klarendal, Presikkaaf, Malburgen en Het Broek. Op de thema's Wonen, Werken, Leren & Opgroeien, Integreren, Sport & Cultuur, Veiligheid en Achter de Voordeur zal in de komende jaren flink geïnvesteerd worden. Per wijk worden Wijkactieplannen ontwikkeld. Inmiddels is besloten om ook voor Geitenkamp een dergelijk programma te ontwikkelen. In alle Wijkactieplannen wordt aandacht besteed aan het jeugdbeleid. Veel genoemd zijn de totstandkoming van brede scholen, bevorderen van spelen en speelvoorzieningen, aandacht voor het kinder- en jongerenwerk, verminderen van voortijdig schoolverlaten, realiseren van Centra voor Jeugd en Gezin en een gestructureerde ketenaanpak van risicojeugd en –gezinnen.

“Marlet” (rapport ‘Leefbaarheid doorgrond’)

De gemeente Arnhem heeft in 2007 de Stichting Atlas voor gemeenten opdracht gegeven om een nadere analyse te maken van de lage score van Arnhem op de leefbaarheids- en veiligheidslijstjes.

In het rapport “Leefbaarheid doorgrond” zijn de problemen op het gebied van overlast en onveiligheid in de stad en de wijken (ook letterlijk) in kaart gebracht, maar tevens is ingezoomd op de structurele oorzaken van die problemen. Deze structurele oorzaken zijn hoofdzakelijk te vinden in de samenstelling en de sociaal economische positie van de bevolking van de stad en een aantal wijken (hoge werkloosheid en jeugdwerkloosheid, veel segregatie, veel migranten, weinig hogere inkomensgroepen). Ook de fysieke kenmerken van de woningvoorraad (veel huur, soms gebrekkige kwaliteit) en de omvang (anonimiteit) en positie van de stad (centrumgemeente; binnenstad als uitgaanscentrum) verklaren een deel van de problemen.

Het imago van Arnhem als aantrekkelijke woonstad lijdt volgens Marlet onder de slechtere leefbaarheids- en veiligheidssituatie.

De kansen voor het verbeteren van de leefbaarheidsituatie in Arnhem liggen zowel in het nemen van maatregelen, die direct gericht zijn op het terugdringen van overlast en onveiligheid als in maatregelen, die de bovengenoemde structurele oorzaken van de problemen aanpakken.

In relatie tot de uitkomsten van “Marlet” willen wij ook in de nota “Opgroeien in Arnhem” nog eens extra de aandacht vestigen op een tweetal sporen in het integraal jeugdbeleid:

- de aanpak van de door de jeugd veroorzaakte overlast en onveiligheid in de (binnen)stad en de wijken in relatie met risicojeugd, multiprobleemhuishoudens, jeugd en maatschappelijke opvang; en
- de aanpak van het voortijdig schoolverlaten, de aanval op de uitval, gericht op een goede startpositie op de arbeidsmarkt voor onze jeugd.

Met het hier benadrukken van deze twee sporen willen wij overigens niet afdingen op het belang van de andere in deze nota uitgezette hoofdlijnen en speerpunten, waar het gaat om preventie en versterking van de jeugdzorgketen. Ook hier geldt immers dat voorkomen nog altijd beter is dan genezen.

Resultaat boeken

Iedereen – praktijkwerker, zijn/haar management en de gemeente – heeft belang bij het meten van resultaten. Verantwoording over de besteding van middelen en over de resultaten hiervan is nodig. Dat is niet eenvoudig. Verantwoording dient niet te leiden tot onnodige administratieve belasting van organisaties en medewerkers. Er moet dus goed nagedacht worden over *wat*, *hoe*, en met welk *doel* gemeten wordt.

Voorwaarde daarvoor is duidelijkheid over welke definities gehanteerd worden, bijvoorbeeld voor begrippen als ‘probleemjeugd’, ‘risicjongeren’, ‘overlast’ etc.

Er wordt in het kader van het jeugdbeleid veel aan monitoring gedaan: inhoudelijke en financiële verslagen van instellingen, rapportages naar het rijk (bijvoorbeeld in het kader van het voortijdig

schoolverlaten), incidentele onderzoeken e.d. In de inleiding is al gesproken over een Arnhemse jeugdmonitor.

Actiepunt 15. Het doorontwikkelen en jaarlijks actualiseren van de Arnhemse Jeugdmonitor.

De kwaliteit van de meeste rapportages is in de loop der jaren gestegen. Toch blijven veel betrokkenen het gevoel houden dat er weliswaar veel gemeten wordt, maar dat niet altijd duidelijk is of het om beleidsrelevante informatie gaat (kunnen we er wat mee?) en of de verzamelde gegevens ook tot bijstelling leiden (doen we er wat mee?).

Hoe vinden we een goede balans tussen 'meten is weten' en zo min mogelijk administratieve belasting van instellingen en professionals? We willen hierbij de volgende uitgangspunten noemen:

- In lijn van Operatie Jong, pleiten wij voor meer aandacht voor *horizontale* in plaats van *verticale* verantwoording: verantwoording aan de burger c.q. cliënt in plaats van de hoger gelegen instantie. Die verantwoording heeft betrekking op het bereik van de doelgroep, cliënttevredenheid en resultaat.
- Nadruk op resultaten van de inspanningen. Een voorbeeld: wat zijn de resultaten van de inzet van maatschappelijk werk bij een gezin: een schuldregeling? Minder agressie in het gezin? Een ander voorbeeld: wat voor resultaat hebben de acties van Team Voortijdig Schoolverlaten: jongeren weer terug naar school? Of een leerwerkplek? De rapportages van Team VSV geven precies weer welke resultaten met welke aantallen en type jongeren geboekt zijn. Een dergelijke rapportage biedt concrete handvaten voor sturing, zowel door het Team VSV zelf als de subsidiegever i.c. de gemeente.
- Het is gevaarlijk om van 'effecten' te spreken. Het effect van één bepaalde interventie is moeilijk te scheiden van het effect van andere interventies. Alleen op landelijk niveau kunnen wetenschappelijk verantwoorde (en om die reden vaak kostbare) effectstudies gedaan worden.
- Op landelijk niveau wordt veel onderzoek gedaan naar het effect van bepaalde programma's. Wij zullen instellingen bevragen op de mate waarin men gebruik maakt van methodieken en programma's die aantoonbaar kwaliteit hebben (zogenaamde 'evidence-based' methoden).
- In de subsidierelatie met instellingen ligt de nadruk vaak op de kwantiteit van diensten of producten, de input. De resultaten van de inzet zijn echter vele malen belangrijker: wát levert de inzet van een jongerenwerker of hulpverlener op? Afspraken over de resultaten dwingen instellingen meer na te gaan of de ingezette werkers en programma's effectief zijn.

Actiepunt 16. In subsidierelaties met instellingen meer nadruk leggen op wat wij van de resultaten van de inspanningen en de wijze van verantwoording verwachten.

Prestatie-indicatoren

In de Meerjarenprogrammabegroting 2008-2011 zijn bij verschillende deelprogramma's prestatie-indicatoren opgenomen voor het jeugdbeleid. De belangrijkste indicatoren zijn afkomstig uit het prestatieconvenant GSB III:

<u>MJPB Deelprogramma</u>	<u>GSB III Prestatie-indicator</u>
3.2 Goed onderwijs	Op 1 januari 2010 wordt minimaal 70% van de doelgroepeuters bereikt met een VVE-programma. Op basis van 731 doelgroepeuters in Arnhem worden dus 512 doelgroepeuters bereikt. (referentie: op 1 januari 2007 werden 376 doelgroepeuters met een VVE-programma bereikt.)
3.2 Goed Onderwijs	Op 1 januari 2010 hebben minimaal 230 leerlingen deelgenomen aan een schakelklas. (referentie: op 1 januari 2007 hebben 53 leerlingen vanaf 1 augustus 2006 deelgenomen aan een schakelklas.)
3.2 Goed Onderwijs	In het schooljaar 2008-2009 is het aantal herplaatste voortijdig schoolverlaters meer dan 420 en/of 75% van het totale aantal geregistreerde schoolverlaters. Daarvan is 37% allochtoon. (referentie: in 2005-2006 bedroeg het aantal herplaatsingen 512.)
5.1 Zorg voor lichamelijke en geestelijke gezondheid	Aan 80% van de opgespoorde Arnhemse kinderen met overgewicht uit de groepen 2 en 7 van het basisonderwijs en groep 2 van het voortgezet onderwijs wordt een gezondheidsinterventie aangeboden.

6.1 Veiligheid bevorderen

Met ingang van 2009 wordt aan tenminste 50% van het totale aantal geregistreerde jeugdige veelplegers een nazorg- en/of resocialisatietraject aangeboden. (referentie: op dit moment zijn er nog geen betrouwbare gegevens over dit onderwerp.)

Overlegstructuur

Op bestuurlijk niveau willen wij aansluiten bij twee bestaande overleggen: het Bestuurlijk Overleg Onderwijs (BOO), als het gaat om de zorg en school, en de Stuurgroep Maatschappelijke Zorg (SMZ), als het gaat om de relatie jeugd en veiligheid.

Het beleidsterrein jeugd vraagt daarnaast echter om een samenhangende aanpak. Veel onderwerpen kunnen niet uitvoerig in genoemde overleggen besproken worden. Daarom stellen wij voor een 'Regiegroep Jeugd' in het leven te roepen. Taak van deze groep is het maken van afspraken over de uitwerking van de speerpunten in deze nota, het monitoren van de gemaakte afspraken en zonedig het adviseren van het BOO en de SMZ. In de regiegroep zitten de belangrijkste instellingen op het terrein het jeugdbeleid. Deze regiegroep kan werk- of projectgroepen opdracht geven om een bepaald thema of onderwerp verder uit te werken, een concreet advies te formuleren etc.

Afhankelijk van het onderwerp zullen sommige organisaties meer of minder feitelijke bevoegdheden hebben: zo zal de gemeente zich niet rechtstreeks bemoeien met de inhoud van het onderwijs. In de regiegroep gaat het vooral om afspraken maken (wie doet wat om een bepaald onderwerp uit te werken, in acties om te zetten) en afstemmen. De gemeente is in dat kader de bewaker en initiator van dat proces.

Actiepunt 17. Instellen van een Regiegroep Jeugd.

Met de Regiegroep Jeugd willen wij in 2008 de Nota Opgroeien in Arnhem uitwerken naar een Uitvoeringsprogramma. Hierin zullen de actiepunten uit deze nota worden geconcretiseerd en zullen jaarlijks nieuwe actiepunten een plek krijgen. Dit uitvoeringsprogramma zal richtinggevend zijn voor de inzet van middelen vanuit het jeugdbeleid en staat onder verantwoordelijkheid van burgemeester en wethouders.

Actiepunt 18. Jaarlijks opstellen van een uitvoeringsprogramma jeugdbeleid.

Middelen

De gemeente ondersteunt activiteiten en projecten voor het jeugdbeleid vanuit verschillende programma's en begrotingsposten. De belangrijkste budgetten in 2007 zijn:

- Het programmbudget integraal jeugdbeleid (€ 916.000) wordt voornamelijk ingezet voor de ondersteuning van zorgadviesteams op basisscholen, verlengde schooldagactiviteiten en vindplaatsgerichte hulpverlening.
- Bijdragen vanuit Wijkactieplannen (€ 136.000) voor wijkgerichte intensieve hulpverlening en maatschappelijk werk.
- De Impuls opvoed- en gezinsproblematiek (circa € 700.000 voor 2005-2007) maakt tijdelijk extra vroegsignalering in de voorschoolse periode, extra schoolmaatschappelijk werk en het project zet in op 12min mogelijk.
- Nieuw budget voor preventief jeugdbeleid (€ 50 per nieuw geboren kind) is gereserveerd voor de invoering van het project Samen Starten.

Daarnaast wordt vanuit de programma's volksgezondheid geïnvesteerd in de jeugdgezondheidszorg; vanuit samenleving in het kinder-, tiener- en jongerenwerk; vanuit de voorschoolse periode in het peuterspeelzaalwerk; vanuit goed onderwijs in onderwijsvoorrangactiviteiten en de brede scholen; vanuit veiligheid in de gezamenlijke aanpak van jeugdcriminaliteit en -overlast.

Het merendeel van bovenstaande middelen ligt vast in structurele activiteiten.

Veel van de in deze nota gepresenteerde actiepunten leiden tot een betere afstemming van bestaande activiteiten en dus niet altijd tot meer financiële inzet. Dat neemt niet weg dat er een duidelijke maatschappelijk tendens is naar meer opvoed- en gezinsnood. Dat betekent dat de komende jaren meer vraag zal ontstaan naar hulpverlening, zowel naar lichte als zwaardere vormen daarvan.

Het huidige kabinet, dat veel waarde hecht aan het jeugdbeleid, heeft vanaf 2008 nieuw budget aangekondigd voor de opzet van Centra voor Jeugd en Gezin en de invoering van het EKD en de

Verwijsindex. Daarbij worden meerdere budgetten voor jeugdbeleid in een brede doeluitkering (de BDU CJG) gestort. Bovendien zal een herverdeling over de gemeenten plaatsvinden.

In januari 2008 zijn de volgende budgetten voor de gemeente Arnhem bekend geworden:

Rijksmiddelen voor Arnhem via de Brede Doeluitkering Centrum Jeugd en Gezin (BDU CJG)					
BDU CJG	2008	2009	2010	2011	Totaal
Arnhem	€ 1.906.484	€ 2.527.095	€ 2.786.511	€ 3.082.255	€ 10.302.345

Ten opzichte van de verschillende budgetten die de gemeente in 2007 ontving biedt de BDU CJG in 2008 nog geen nieuwe budgetruimte. Die ruimte ontstaat wel vanaf 2009 met circa € 600.000. Dit loopt op tot ruim € 1 miljoen in 2012.

Naast dit budget vindt er storting in het gemeentefonds plaats en ontvangt de gemeente een kleiner budget voor de invoering van het Elektronisch Kinddossier (EKD) en de Verwijsindex.

6. SPEERPUNTEN OP EEN RIJ

De Nota Opgroeien in Arnhem, met kansen, grenzen en steun bevat vier speerpunten. Bij elk van deze speerpunten zijn actiepunten geformuleerd:

Speerpunt 1: Ruimte voor de Jeugd

Actiepunt 1. Opstellen beleidsnotitie 'Ruimte voor de jeugd': visie op voorzieningen voor kinderen en jongeren van 0-25 jaar.

Speerpunt 2: Goede Basisvoorzieningen

Actiepunt 2. In overleg met organisaties uitwerken van een checklist van kwaliteitsindicatoren voor basisvoorzieningen.

Actiepunt 3. Organisaties uitnodigen om combinatiefuncties op het gebied van hulpverlening en vrije tijd, sport en cultuur uit te breiden.

Speerpunt 3: Meer preventie

Actiepunt 4. Twee keer per jaar organiseren van een 'jeugdcafé' voor iedereen die met of voor de jeugd in Arnhem werkt.

Actiepunt 5. Opzetten Centrum voor Jeugd en Gezin.

Actiepunt 6. Invoeren methodiek 'Samen Starten'.

Actiepunt 7. Versterken van vroegsignalering in het basisonderwijs.

Actiepunt 8. Meehelpen aan een versterking van de zorgstructuur binnen en rondom het onderwijs.

Speerpunt 4: Versterken van de jeugdzorgketen

Actiepunt 9. Versterken van de jeugdzorgketen vanuit de ervaringen met het project 'Zet in op 12min'.

Actiepunt 10. Versterken en uitbreiden van het casusoverleg risicojeugd.

Actiepunt 11. Ontwikkelen van een stedelijke aanpak voor multiproblemegezinnen.

Actiepunt 12. Het Elektronisch Kinddossier en de Verwijsindex invoeren en onderbrengen binnen het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Actiepunt 13. Coördinatie van zorg: er worden afspraken gemaakt wie in welk geval de casus oppakt en wat er van elkaar verwacht wordt.

Actiepunt 14. Ondersteunen van vrijwilligersprojecten voor risicojeugd.

Speerpunt 5: Heldere Sturing

Actiepunt 15. Het doorontwikkelen en jaarlijks actualiseren van de Arnhemse Jeugdmonitor.

Actiepunt 16. In subsidierelaties met instellingen meer nadruk leggen op wat wij van de resultaten van de inspanningen en de wijze van verantwoording verwachten.

Actiepunt 17. Instellen van een Regiegroep Jeugd.

Actiepunt 18. Jaarlijks opstellen van een uitvoeringsprogramma jeugdbeleid.

7. BIJLAGEN

1. De Arnhemse Jeugdmonitor

De Arnhemse Jeugdmonitor verschijnt in het voorjaar van 2008 als aparte bijlage. Hieronder in het kort de inhoudsopgave.

HOOFDSTUK 1 ARNHEMSE BASISGEGEVENS EN WONEN

Aantal jongeren in Arnhem
Etniciteit en wonen
Prognose groei Arnhemse jeugd
Gezinssamenstelling
Tienermoeders

HOOFDSTUK 2 GEZONDHEID

Overgewicht
Alcohol en drugs onder jongeren
Hoeveel kinderen zitten er in de zorgverlening
Beleving van jongeren over hun gezondheid
Besproken kinderen in zat's
Kindermishandeling
Pesten

HOOFDSTUK 3 VEILIGHEID

Jeugdigen met jeugdbeschermingsmaatregel
Met een delict voor de rechter
Het plegen van een strafbaar feit
Rem op geweld

HOOFDSTUK 4 WERK EN INKOMEN

Jeugdwerkloosheid
Kinderen in uitkeringsgezinnen

HOOFDSTUK 5 LEREN

Voorschool
Aantal deelnemende kinderen aan dagopvang, speelzaalwerk, bso,
Voor- vroegschoolse educatie
Aantal aanbieders, bereik VVE-voorzieningen.
Basisschool en voorgezet onderwijs (inclusief mbo)
Relatief schoolverzuim
Vroegtijdig schoolverlaten, zonder startkwalificatie
Aantal leerlingen in basisschool, speciaal onderwijs en voorgezet onderwijs

HOOFDSTUK 6 INTEGREREN (ACTIEF DEELNEMEN AAN DE MAATSSCHAPPIJ)

Sportparticipatie Arnhemse schoolkinderen (zowel autochtoon als allochtoon)
Vrije tijdsbesteding
Vrijwilligerswerk/burgerschap/tiener- en jongerenwerk
Speelruimte en eigen plek

HOOFDSTUK 7 VERGELIJKING

Waar mogelijk wordt Arnhem vergeleken met andere steden en landelijke cijfers

2. Schema's relatie Jeugdbeleid en Stadsprogramma's Wmo en Wijkactieplannen

Lijst met noten

- ¹ Operatie Jong leidde tot een drietal, door de Commissaris Jeugd- en Jongerenbeleid Steven van Eijck, uitgebrachte adviezen onder de verzameltitel 'Koersen op het Kind'.
- ² Atlas voor gemeenten 2006 (de Atlas baseert zich op cijfers uit 2005).
- ³ Deze bijlage is nog niet compleet. Wij hopen het overzicht – kort en bondig – in de loop van de komende jaren compleet te maken: een Arnhemse jeugdthermometer vergelijkbaar met het onderzoek 'Kinderen in Tel'. Een dergelijke monitor is een samenvatting van de belangrijkste gegevens uit allerlei rapportages en evaluaties op deelgebieden van het brede onderwijs-, zorg- en jeugdbeleid.